

Öppet brev till Magnus Ringborg

“Jag blev förvånad och ledsen över det du skrev om narrativ terapi i det senaste numret av SFT.” Sidan 4 och 5

Världens bästa föreläsning om familjeterapi

Sidan 16

Våld i nära relationer

Justine Van Lawick: “En viktig fråga handlar om våld vid bestraffning av barn, uppfostringsvåld. Är detta misshandel eller är det acceptabelt då det används på ett medvetet och kontrollerat sätt för att uppfostra barn?” Sidan 21, 22, 23

Triadfokus ger barnfokus i det familjesystemiska arbetet

Monica Hedenbro funderar över vilken betydelse tidigt fokus på barnet har när det handlar om att vara intresserad av barnets inre värld och varande. Sidan 6, 7, 8

Svensk Familjeterapi

Nr 1 2013, årgång 24
Issn 100-3421
Utges av Svenska Föreningen
för Familjeterapi (SFFT)

Redaktör:

Anita Blom af Ekenstam,

Redaktör/layout:

Mårten af Ekenstam

Adress: Ringvägen

47b, 181 51 Lidingö

Mail: sftred@telia.com

Nästa nummer

kommer ut i juni

Manusstopp: 15/5

Föreningens

styrelse 2012 —

2013

Marie Forneman,

ordförande

Arne Gynther, vice

ordförande

Ulf Korman, kassör

Åsa Kvarnbrink,

sekreterare

Helena Engelbrekt,

ledamot

Britt-Marie Andersson,

ledamot

Lena Sahlström, ledamot

Cecilia Scott-Wiklöf,

ledamot

Charlotte Westerberg,

ledamot

Vakant, ledamot

Karin Nilsson,

vetenskaplig sekreterare

Föreningens

webbadress:

www.sfft.se

O R D F Ö R A N D E O R D

bland är det stillestånd i huvudet när presstopp närmar sig för SFT och nu mer än någonsin.

Min egen familjekarta är nyss omritad då min gamla pappa precis gått bort. Många av er vet hur det är, det praktiska och känslomässiga som ska tas om hand samtidigt. Jag vill med er dela ett uttryck som jag glömt och blev påmind om nu: Pappas syster sa "Jag höll så mycket av honom" och det uttrycket var det länge sedan jag hörde. Jag tyckte de orden berörde på ett djupare sätt såhär i vår moderna "älskar dig - värld" där de djupare uttrycken används, i mitt tycke, lite för slentrian- mässigt.

Sedan över till några glimtar från SFFTvärlden:

I december deltog jag i Fokus på familjen och NFFT:s gemensamma jubiléum och "Forjulsseminar" ett mycket trevligt arrangemang med titeln "Fokus på Fokus". Som föreläsare fanns både "gamla godingar" som Magnus Ringborg, Geir Lundbye och Finn Skårderud och nya var Anne Öfsti och Susanne Bargmann. Alla föreläsningar var både tillbakablickande och framåtskådande, självkritiska och ifrågasättande. Dagarna inramades av musik framförd av familjeterapeuter som även var fantastiska musiker. Fokus bjöd på en fin middag med många tal och deltagande av profiler i Fokus historia. Fokus nuvarande redaktör Hans-Christian Michailsen presenterade alla talare med en personlig vers t o m! (Minns ej vad han sa om mig).

Under våren kommer Fokus svenska temanummer, som våra svenska redaktörer arbetat hårt med! Jag ser verkligen fram emot att få läsa det och om jag inte har missförstått det så kommer det fler svenska artiklar i Fokus framöver. Som medlem i SFFT har man rabatt på Fokus prenumerationpris.

Nyligen var det ett nytt arrangemang i Oslo och Kerstin Hopstadius representerade SFFT på NFFT:s årliga konferens i Vettre, årets tema var "Balansekunst". Ett referat därifrån kommer! NFFT har även 30-årsjubiléum i år, en framgångsrik förening som vi gratulerar!

Här hemma pågår förberedelsearbetet för årets kongress i Ystad, se till att anmäla er i tid för platserna är begränsade!

Styrelsen jobbar på med de uppdrag vi fått från lokalföreningarna på årsmötet och kommer att ha två styrelsemöten under våren. Motioner ska vara oss tillhanda senast 30/4.

Vi ska försöka bli aktivare på facebook och Anita Nilsson från Halland kommer att hjälpa oss med det. Vår hemsida kommer fortfarande att ha den fylligaste informationen och vi vill gärna ha uppsatser, avhandlingar mm inlagda på hemsidan! Kontakta informationssekreteraren!

Innan nästa SFT ges ut kommer jag att ha varit på Nordisk ordförandemöte i Helsingfors. I Finland planerar de som bäst för nästa års Nordiska kongress, tänk så fort tiden går, nyss var det vi som planerade. Vår vetenskapliga sekreterare, Karin Nilsson är kontaktperson till arrangörerna.

Det går alltid att finna något att se fram emot och nu kommer också ljuset och våren!

Marie Forneman

Medlem i Sveriges Familjeterapi Förening - SFFT blir du automatiskt genom att gå med i en regional förening. Alla föreningarna finns presenterade på SFFT:s hemsida, www.sfft.se, under rubriken regioner. Här följer också en lista på representanter för de olika regionala föreningarna.

Västerbotten: Åsa Kvarnbrink
asa@andebrink.se

Jämtland-Härjedalen: www.ffmitt.com
Marie Forneman marie.forneman@jll.se
Telefon arb: 063-153921

Dalarna: Jörgen Gunnarson
jorgen.gunnarson@ludvika.se Telefon: 0240-86097

Värmland: Lennart Björk, Ö Torggatan
19, 652 24 Karlstad Telefon: 0541-88025
networker@live.se

Västra Sverige: Ilze Norman
ilze.norman@alingsas.se
Telefon: 0322-15401, 0733-963300

Halland: Anita Nilsson
anita.nilsson@falkenberg.se

Södra Sverige: Ulf Korman
ulfkorman@comhem.se

FTF-Sydoast: Eva Sjökvist
eva.sjokvist@vaxjo.se

Famös, mellersta och östra Sverige:
www.famos.se Rolf Hessel
info@famos.se Telefon: 072-3110655

Stockholm: Lena Sahlström
lena.sahlstrom@sfft.se

Åland: Crister Eriksson cristere@aland.net
Det är till din regionala förening du vänder dig med namn- och adressändringar.

Välkomna till RIKSKONGRESS i YSTAD 17-18 oktober 2013

Familjeterapi som ett KALEIDOSKOP

Kongressen startar torsdagen den 17 oktober kl 9.00 men vi erbjuder mingel redan onsdag kväll. Vi har planerat in ett plenum med *ANDERS BROBERG*, professor i klinisk psykologi vid Göteborgs universitet, som kommer att prata om små barn och anknytning. Vi har även ett plenum med *JIM WILSON*, som berättar om sitt arbete med barn i familjeterapi. Vi hoppas på många seminariebidrag och har plats till 15 seminarier om 45 min under torsdag. Därefter årsmöte och festmiddag med hemlig inledare.

Fredagen den 18 oktober startar med *GAIL PALMER* på temat: Emotionally Focused Therapy, Attachment and the Science of Love. Därefter kommer *JOHAN SUNDELIN* att prata om utbildning, konsultation och handledning i ett överordnat perspektiv, och vi hoppas att detta ska kunna inspirera andra att bjuda in till seminarium på dessa teman! Vi har plats till 15 seminarier även denna dag.

Kongressen avslutas kl 17.00. Erbjudande att stanna kvar över helgen, se www.sfft.se.

Vi hoppas på stor uppslutning och har plats till max 320 personer. Vi hoppas du har lust och möjlighet att delta, antingen som aktiv lyssnare, seminariehållare eller som posterutställare.

ABSTRACT: anmäl ditt intresse för att hålla ett seminarium och/eller poster till undertecknad och skicka ett abstract senast 15 maj!!

KOSTNAD: 3800 kr för medlem i SFFT eller annan Nordisk familjeterapiförening inkl mingel onsdag kväll, luncher och fika båda dagarna samt festmiddag, med en nedsättning till 3200 för de första 25% som anmäler sig innan 15 juni. För icke medlem 4100 kr! (passa på att bli medlem!)

BOENDE: är förbokat på Ystad Saltsjöbad och Vandrarhem Beach House Ystad, bokas i samband med anmälan.

Ystad Saltsjöbad ligger 2 km från järnvägsstationen i Ystad och 30 km från Sturup flygplats. Grupptransfer kan arrangeras. Bra kommunikationerna mellan Malmö och Ystad.

ANMÄLAN OCH INFORMATION på www.sfft.se

För frågor om anmälan och praktisk information kontakta Congresso, Tina Happe eller Märith Blixth info@congressoab.se, tel 063-121400

För styrelsen i Södra Sveriges förening för systemisk terapi och familjeterapi

Ulf Korman (ulfkorman@comhem.se) tel 0763-202079
PS. Ta kontakt med mig om du undrar över något DS

Upplands Väsby 13 jan 2013

Kära Magnus Ringborg

Jag inser det udda i att få ett brev från någon som man inte känner eller vet vem det är, men eftersom du är en av våra "gurus" inom den familjeterapeutiska världen i Stockholm så har i alla fall jag en bild av hur du ser ut, hur du skriver och hur livfullt du illustrerar dina inlägg med personliga bildbeskrivelser. Tyvärr har vi inte mötts på nära håll i utbildning eller handledning.

Själv tillhör jag den arbetande skaran av familjebehandlare som försöker hitta hjälpsamma vägar tillsammans med familjerna och deras sammanhang i vardagen. Jag har med glädje läst din bok "Förändrande familjesamtal – en handbok för familjelotsar", och tycker att den knöt an mycket till mitt eget tänkande vad gäller det terapeutiska förhållningssättet. Jag har också, via min terapeututbildning, deltagit på en introduktionsdag i ABFT (anknytningsbaserad familjeterapi) med Suzanne Levy, den metod som du lyfter fram och vill sprida. En metod som varit på vår agenda och som jag och kollegor varit intresserade av att lära oss mer om.

Och nu kommer vi till varför jag skriver detta brev...

Jag blev förvånad och ledsen över det du skrev om narrativ terapi i det senaste numret av Sfft:s tidning (SFT 4/2012). Det är en personlig betraktelse över familjeterapiens utveckling över tid, rum, rymd och pionjärens avtryck. En berättelse som många av oss känner igen oss i, och som om den formulerades av någon annan familjeterapeut skulle ha både likheter och olikheter, beroende på vad som gjorts avtryck i oss och vad man vill lyfta fram. Om jag ska sätta ord på min ledsenhet så handlar det om förvåningen över hur du uttrycker dig om narrativt förhållningssätt. Att du, som "familjeterapi-guru" uttrycker att du inte delar narrativt förhållningssätt är en sak, men när du beskriver narrativ terapi på det sätt du gör – och som jag inte känner igen – då har du som "guru" ett inflytande på ett sätt som jag inte skulle haft om jag författat artikeln, (Vem är denna Kari...?)

Du skriver under rubriken "Dåtids psykodynamisk-narrativa familjeterapi" bl.a. att:

"Med trettio år i backspeglarna verkar den terapi som man då försökte bedriva slående lik en variant av den narrativa terapin som används idag, nämligen den språkssystemiska. Samma intresse och respekt för familjers berättelse och samma ovilja att avbryta och intervensera. Lika svårt var det då att förstå vad terapeuter egentligen gör i samtalen, men samma kolaratro rädde då på självläkningseffekten som i vissa kretsar idag!" (s19)

Att arbeta narrativt som terapeut är att vara mycket aktiv (vilket varit en del av den tidigare riktade kritiken mot narrativt) i samtalet. Terapeutens roll är att ställa undersökande frågor som ger mer fylliga berättelser. När berättelsen har blivit mer fyllig kan man tillsammans lyfta samtalet och fundera över vilken betydelse/mening berättelsen har för personen och hur det är kopplat till identiteten och vad som är viktigt i livet. Detta värderas av personen som berättar.

Jag är en pragmatisk person, men har kommit att präglas mer och mer av det narrativa samskapande förhållningssättet. Jag tänker att det är gott att det finns ett stort utbud av olika metoder som vi kan erbjuda de människor vi träffar i våra arbeten. Jag tar gärna med mig familjerna/personerna i att välja hur vi ska gripa oss an det som är problem och hitta mer funktionella sätt, som stärker de vi möter i sig själva och i sitt sammanhang. Mitt jobb som mötesledare är att skapa utrymme för familjen att uttrycka sig kring det som är viktigt, att lyssna på det som sägs och att skapa ny förståelse, ta nya steg, formulera sig kring drömmar och intentioner eller hantera andra viktiga teman som kommer upp. Men alltid verka för att stärka samhörigheten till viktiga människor i livet. För mig har det narrativa varit en god hjälp för att fånga barnens/ungdomarnas uppmärksamhet och göra dem mer delaktiga i processen. Den kreativa lekfullheten ger en öppenhet som ofta startar goda processer i hela familjen/sammanhanget.

I inledningen skriver du: Som många inom vår värld har jag haft enorm nytta av de tekniker som utvecklats av Michael White, David Epston och andra kliniker som räknar sig till de narrativa. Men de tendenser som vi sett

inom denna krets – man lämnar familjen, man lämnar terapin, man blir en av många andra jagstödande individualterapier samtidigt som man marginaliseras inom offentlig vård och alltmer blir en "alternativ" rörelse – de bör kritiseras. (s3)

Jag uppfattar inte narrativ teori som tekniker, utan som ett genomgripande förhållningssätt. Och jag känner inte igen mig eller mina kollegor i att vi lämnat familjen. Tvärtom tycker jag att det hjälpt mig att få barnen aktiva i familjearbetet. Och att formulera alternativa berättelser tillsammans handlar inte om att skapa "manualiserade hjälte-berättelser". Det handlar mer om att fånga upp berättelser som stärker identiteten och den jag vill vara och samhörigheten med de personer som står mig nära.

De narrativa avvecklar familjen funderar du under rubriken "Tjugohundratalet". Nej, svarar jag. Däremot så kan man ju tänka sig att begreppet "familj" är öppet. Vem/vilka är familj för barnet/ungdomen? Vem ska avgöra det? Jag tycker att frågan är viktig – trots att vi oftast får de traditionella svaren från barnen.

I likhet med dig, ser också jag multifamiljeterapi som något som står på tröskeln på väg in, och i det har jag funnit att de narrativa influenserna är starka både i övningar man använder sig av och i det förhållningssätt man har. (Multifamiljeterapi är något som jag gärna skulle vilja vara med och utveckla...)

Min intention är att sprida det narrativa förhållningssättet i Stockholmsområdet. Min erfarenhet är att narrativ terapi skapar ett utrymme för människor att röra sig och närma sig varandra och det som är viktigt. Med det här brevet hoppas jag ta mig lite makt att protestera mot de beskrivningar du uttrycker om det narrativa och ge en alternativ bild utifrån min kliniska erfarenhet.

Jag hoppas att vi får tillfälle att mötas och prata med varandra framöver.

Vänliga hälsningar
Kari Kamsvåg Magnusson
Socionom, leg psykoterapeut med familjeinriktning

Svar till Kari Kamsvåg Magnusson

Tack för ditt brev Kari. Jag är glad att du valde att publicera det och därigenom bidra till en diskussion om det som är viktigt för psykoterapi i allmänhet och för familjeterapi i synnerhet. Jag känner mig smickrad av att bli utnämnd till guru, även om det kanske är oförtjänt. Men jag har efter förmåga försökt bidra till en diskussion och försöker ofta att uttrycka mig tillspetsat för att förtydliga en del motståndningar. Min förebild som skribent är Jay Haley, som alltid var tänkvärd, också när han hade fel. Men låt mig gå direkt till dina synpunkter:

Jag är medvetet ironisk när jag påstår att den språksystemiska terapeuten liknar den informationssamlande verksamheten som jag mötte när jag började inom barnpsykiatri.

Den tredje meningen du citerar från sidan 19 är onödigt förtärad och därmed svårbegriplig. Det jag ville säga var att när jag läser gamla journaler så slås jag av vilka fantastiska berättelser som där återges. Däremot står det nästan aldrig om terapeuten på något sätt har bidragit i samtalet, eller om hon haft någon teori om hur det skulle kunna leda till förändring. Anteckning följer på anteckning som refererar familjernas berättelser. (Man kallade det inte ”den ännu inte berättade historien”, utan det hette i stället ”anamnes” och ”aktuellt”).

På liknande sätt har jag sett terapeuter som kallar sig språksystemiska reducera sig själva till icke-direktiva mottagare av spontana berättelser. Det är ingen tillfällighet eftersom mycket i teorin handlar om negativa påbud. Man ska inte ha några hypoteser, man ska inte avbryta, man ska inte ha någon agenda för samtalet, man ska inte bestämma vilka som ska vara med, man ska inte ha någon idé om hur tätt det ska vara mellan samtalen. Man ska inte ha någon teknik över huvud taget. Tekniken ersätts med etik.

Jag har också sett ”språksystemiska” terapeuter göra underbara familjesamtal med klart förändrande potential. Men hur de fått till detta förklaras sällan av

den egna teorin. I stället har man kunnat se hur de använt aktiva tekniker de lärt från andra ”skolor”. Språksystemisk terapi blir alltmer lik psykoanalys. Läroböckerna är fyllda med tankar om människans väsen och med råd om allt vad terapeuten inte bör göra. För att lära sig hur man kan göra får man förlita sig till imitation av förebilder på film.

I den språksystemiska och narrativa traditionen har det varit viktigt att ifrågasätta familjen. Under några år satt jag tillsammans med Tom Andersen i Board of Directors i International Family Therapy Association. På varje årsmöte förde han fram förslaget att byta ut ordet ”family” i organisationsnamnet till ”network”. I Visby 2011 deklarerade Allan och Anette Holmgren att familjen inte existerar, vilket föranledde mig att fråga vad de då gjorde på en familjeterapeutisk konferens.

Du vill inte gå med på att terapeuten är passiv. Hon ”ställer undersökande frågor” och sedan ”kan man tillsammans lyfta samtalet och fundera vilken betydelse/mening berättelsen har för personen och hur det är kopplat till identiteten”.

Javisst, utmärkt, men det här är typiskt för psykodynamisk individualterapi. Här finns ingenting kvar av det som är unikt för klassisk familjeterapi, nämligen att sätta ett levande socialt system präglad av livslånga band (det vill säga familjen) i rörelse. Du skriver vidare klokt om terapeuten roll att ”skapa ny förståelse, ta nya steg” och så vidare, men igen, det gör alla psykoterapeuter.

Men så skriver du ”alltid verka för att stärka samhörigheten till viktiga personer i livet”. Varför då? Det finns inget i den språksystemiska teorin som motiverar det. Där byggs ju den nya berättelsen in i den personliga identiteten, precis som i jagstödjande psykodynamisk terapi. Och vilka personer är det som är viktiga? Rektorn? Idolen? (Michael White är ju en av de terapeuter som har ett suveränt sätt att arbeta med idoler i terapi. Det är ett samtalstrick som kan

användas i all psykoterapi, också naturligtvis i familjeterapi)

Den narrativa samtalskonst (de ville undvika terapibegreppet) som utvecklades av White och Epston är varken icke-direktiv eller passiv. Tvärtom är ju denna terapi tydligt styrd av terapeuten agenda. Mitt uttryck ”manualiserade hjälteberättelser” ser lite nedvärderande ut. Det var inte min avsikt. Det är en storartad terapeutisk ambition att göra individen till hjälte i sin egen livsberättelse. Och att göra det med hjälp av en manual är naturligtvis ett utmärkt stöd.

Men återigen är detta detsamma som den jagstödjande individualterapien alltid försökt göra. Det avgörande i Whites och companys insats var att med hjälp av positiv psykologi förflytta fokus från trauma till unika undantag. White var också mycket kreativ i att hitta sätt att aktivera barn i samtal, och detta har inspirerat såväl mig som dig, Kari. Men senaste gången jag träffade White, några år innan han dog, blev jag besviken. Familjen var helt borta från hans framställning, nu handlade det bara om identitetsstödjande samtal via ”scaffolding questions”.

Sammanfattningsvis har jag inget emot narrativ terapi i dess olika former. Ska jag rekommendera individualterapi så föreslår jag gärna en narrativ terapeut. Många av dessa har sin bakgrund i familjeterapi och för dem kan det vara naturligt att bjuda in andra ”viktiga personer” som vittnen i den process där den nya livsberättelsen växer fram. Det är utmärkt. Men vid många svårare problem räcker inte det här. Då behövs familjen som i kraft av livslånga lojalitetsband tillsammans kan se till att en förändringsprocess kommer till stånd. Då behöver terapeuten en teori om familjen som något mer än ”viktiga personer”. Hon behöver också en teori om levande system och hur man som inbjuden terapeut kan förändra inte bara berättelserna utan också det interaktiva samspelet och de emotionella mönstren i familjen.

Ser fram emot fortsatta samtal
Magnus Ringborg

Triadfokus ger barnfokus i det familjesystemiska arbetet

Många familjeterapeuter har fokuserat på interaktionen i familjen och bidragit till viktig teori och begreppsbyggnad. På senare tid har det interaktionistiska perspektivet och synsättet kommit i nytt ljus. Nya metoder har utvecklats såsom anknytningsbaserad och affektfokuserad familjeterapi.

Jag hoppas att mitt arbete med triaden kan bidra ytterligare till detta område inte minst sett ifrån barnets perspektiv. Varje barn i en familj har sin egen triad och har påverkats av hur denna fungerar. Triaden är ett system i familjen och i nutidens varierande familjebildningar kan triaden i vilken barnet ingår variera kraftigt över tid och det kan vara flera triader som samtidigt är viktiga för barnet. Hur interaktionen ser ut i triaden står i fokus och möjliggör ett mikroperspektiv där den icke-verbala kommunikationen blir synlig och viktig.

Jag hoppas att det relationella arbetet som sker i spädbarns- och småbarnsfamiljer kommer att också alltmer användas med äldre barn. Det är en värdefull brygga mellan det individuella barnperspektivet, som idag har blivit alltmer rådande, och familjeterapi.

I samspelsbehandling låter vi oftast familjen samspele utan terapeutens närvaro. Det kan vara en leksituation och med de äldre barnen en övning som till exempel att planera en utflykt. Denna typ av situation är lätt att känna igen i Minuchins övningar. I den triadiska lekövningen enligt LTP, utarbetad av Elisabeth-Fivaz & Depeursinge och hennes team, är uppgiften att leka i fyra delar. Familjen placeras i en triangel och de väljer vem som först är aktiv i samspel och lek med barnet, den andre föräldern är endast närvarande. Familjen väljer själva när de byter roller och den som varit aktiv är nu endast närvarande. I tredje delen är båda föräldrarna aktiva med barnet och den fjärde delen är det föräldrarna som pratar/samspele med

varandra och barnet är tredje part dvs endast närvarande.

Fyra nivåer i familjeinteraktionen som Elisabeth Fivaz-Depeursinge i Lausanne satt fokus på är; Organisation dvs är alla inkluderande, Deltagande dvs är alla i sina roller, Gemensamt Uppmärksamhetsfokus dvs har alla fokus på uppgiften samt hur ser det Känslomässiga Engagemanget ut.

Möjligheten att videospela situationen och att analysera både i familjesystemiska termer såväl som med den utvecklingssteoretiska kunskap vi har idag gör arbetet så värdefullt. Den tradition som vi i Sverige har att arbeta med Marte Meo och andra metoder som fokuserar på mikrosamspel gör det möjligt att integrera detta i arbetet med triaden.

Att på detta sätt strukturera samvaron i triaden skapar stora möjligheter. Redan Minuchin lyfte fram hur barn tar ledning med positiva eller negativa initiativ för att distrahera föräldrarna från spänningen mellan dem. De kan till exempel börja sjunga och se till att föräldrarna deltar. Föräldrar kan också konkurrera om barnet eller gå samman mot barnet. Rollbyten kan leda till hierarkiska förändringar och anknytningsproblem där föräldern till exempel kan söka stöd och samgående med ett barn.

I min studie 2006 såg jag det samma som forskarna McHale och Rasmussen sett 1998 att kvalitén på föräldrasamarbete kan påverka barnens senare sociala förmåga. Elliston visade 2008 att konkurrerande samarbete under första året kan skapa utagerande beteende hos barn vid fyra års ålder samt att exkluderande beteende är relaterade till inåtvända svårigheter.

Fivaz-Depeursinge och hennes team visar 2005 att i LTP situationen vid nio månader gör barnen "triangular bids" i familjer med god allians (dvs graden av samordning för att genomföra uppgiften) oftare i positiva situationer än familjer med dålig allians. "Triangular bids", i min studie kallad trianguleringar, menas då barnet är aktiv med en förälder och vänder sig om till den andre föräldern

och visar glädje/välmående. I familjer med en dålig allians, triangulerar barnet i ögonblick av frustration/ stress.

Tidigt i mitt forskningsarbete om triaden blev jag uppmärksam på att föräldrar uppmärksammade händelser och uttryck hos barnet som inte alls var initiativ eller ens signaler utan egentligen bara att barnet var där. Nyfikenhet är en drivande affekt i viljan och engagemanget att upptäcka och ta emot sitt barns värld. En förälder kan välja att säga "sitter du där och funderar" när barnet inte gör något speciellt. På detta följer ofta ett gensvar från barnet och det kan vara med en blick, rörelse, ljud eller mimik. De barn jag talar om är ca två-tre månader.

Jag kom att benämna det som blev bekräftat av föräldern, som barnets bidrag och har sedan använt den benämningen i studien.

Det jag skulle vilja fundera över här är vilken betydelse tidigt fokus på barnet har när det handlar om att vara intresserad av barnets inre värld och varande. Senare i livet då vi träffar familjer är det denna tidiga interaktion och engagemang som ligger som grund för hur samspelet kommer utvecklas. Flera olika modeller i familjearbetet har satt fokus på hur den tidiga utvecklingen av tillit och känslöshandling ser ut.

Ordet samspel har idag blivit ett mycket självklart ord som jag själv använder mycket.

Samtidigt behöver interaktionen vara djupare än samspelet som sker i just ett synligt ögonblick. Jag skulle vilja säga att det i mycket högre utsträckning handlar om relationsskapande. När vi i Marte Meo metoden, som jag arbetat länge med, talar om att den vuxne följer barnets fokus handlar det om att visa sitt intresse för det barnet är intresserad eller upptagen av. I denna växande nyfikenhet utvecklas ofta ett djupare intresse för barnets inre värld och det upplever barnet.

En bärande hypotes för mig är att en interaktion som går fram och tillbaka mellan medlemmarna ett antal gånger

fördjupar relationen. I forskningen har jag kvantifierat interaktionen genom att räkna antalet turer som, efter det första bidraget, går fram och tillbaka mellan förälder och barn. Det blir till en sekvens som ibland består av endast två eller tre turer men ibland kan var upp till 20. Dels är det här intressant att se om sekvenser startar med föräldra- eller barninitiativ. Dels blir samordningen mellan föräldrarna tydlig. Om barnet startar med ett initiativ och den ena föräldern bekräftar, kan den andre föräldern fortsätta på samma initiativ genom att lägga till eller bekräfta eller ta ett helt nytt initiativ. En synkroniserad interaktion (turtagning med tre deltagare) skapas när man samverkar som föräldrar och bygger vidare på varandras bidrag och respons.. Det skapas inte då föräldrarna i ett konkurrerande föräldraskap tar nya initiativ var och en.

När det gäller det lilla barnet kan denna turtagning ske på många olika kanaler. De är som jag nämnde tidigare ljud, mimik, ögonkontakt, rörelse och säkert många fler. Tempo blir en av de mer väsentliga samspelsvariablerna som gör att vi kan stödja barnet. Som vuxen behöver man finna barnets möjliga rytm och i början av livet är den kanske inte alltid så tydlig. Senare i familjelivet är ändå rytmen avgörande för den synkroniserade interaktion som behöver formas.

Den intersubjektiva kompetensen möjliggör för föräldern att förstå och svara på intentioner och barnets inre värld snarare än endast på beteenden. I den triadiska interaktionen betyder det att man håller alla tre närvarande i sin egen mentala värld även om inte alla tre är aktiva. Detta är viktigt för att alla skall vara inkluderade också att man inkluderar sig själv även i den tredje positionen som endast närvarande. Detta gäller speciellt i de ögonblick som är svåra och där en av deltagarna kanske behöver hjälp. En av deltagarna kan till exempel exkludera sig själv eller bli exkluderad. Detta kan ske genom tonfall, kroppspråk eller mimik. Det är svårt att

delta i en ömsesidighet med ögonkontakt med mer än en person. Tresamheten är emellertid en upplevelse och konstruktion i vår mentala värld och därför kan det intersubjektiva utbytet ske också med tre eller fler. Begreppet Family Theory of Mind är därför viktigt. Hur ser den bild ut av triaden vi har i vår inre mentala värld.

Att försöka förstå barnet från insidan, det barnet ännu inte själv kan göra, är att vara den som är med och samreglerar sig med barnet vilket leder till att barnet själv kommer kunna reglera sig vad gäller såväl sömn, mat, etc. som emotionellt och relationellt. Vad barnet får för signaler om vilka känslor som är välkomna och accepterade kommer att påverka

affektregleringen och känslan av tillit och acceptens.

Tillbaka till barnets bidrag - barnet sitter kanske där lite ledsen eller ser lite oroligt ut. Vad är det som avgör hur man som förälder handskas med detta? En del är vår egen historia kring de affekter vi behöver uppmärksamma och handskas med hos barnet.

Jag har länge använt ett material som John Gottman med kolleger utvecklat som heter metaemotionsintervju.

Intervjun består av tre delar med samma form kring alla grundaffekter men där man givetvis kan välja att tala om de affekter som är mest centrala. De tre delarna innefattar del ett där man utforskar med hjälp av frågor hur affekten

The **FIRST** European Congress on **Functional Family Therapy (FFT)**

1

FFT has been used in Sweden for 20 years and we want to celebrate this by hosting a congress. This congress will feature speakers from Sweden, Belgium, the Netherlands, Norway, the United Kingdom, Egypt and the United States to discuss the clinical implementation of FFT. We will present prior and current research on FFT in diverse cultures in Europe and the United States. Lectures/workshops will also be held on the clinical applications of FFT in different countries.

Keynote speakers:

Dr James Alexander, Founder of FFT

Dr Michael S. Robbins, Research Director at FFT

May 14 – 15, 2013

Akademiska sjukhuset, Uppsala, Sweden

Congress fee: SEK 1650 (+tax 25%)

Coffee, lunch and congress dinner is included.

For registration and program go to www.fft-sverige.se

FFT Functional Family Therapy
Evidence Based. Cost Effective. Sustainable. Family, Youth & Culture Sensitive.

visat sig och blivit uttryckt och omhändertagen i barndomen, både hos sig själv och i familjen i övrigt. I del två talar man på samma sätt om nutida partner, vänner och arbete för att i del tre tala om barnet utifrån samma känsla.

John Gottman har talat om tre nivåer som är viktiga för barnet att föräldern kan. Det första är steget är att kunna uppmärksamma känslan hos barnet, nästa steg är att acceptera känslan även om inte beteendet är OK och den tredje nivån innefattar att vara nära och kunna hjälpa till att reglera känslan.

Tidigt i filmerna när barnen var två - tre månader kunde jag se skillnaden i hur man som förälder bejakar eller inte bejakar en känsla. Detta växte sig tydligare vid nio månader och vid 18 månader börjar barnens egna beteenden bli tydliga. En del barn blir aldrig bekräftade i ledsenhet till exempel medan andra får både ord och mimik av föräldern kopplade till sin känsla. Det kan också hända med glädjekänslor men det är ovanligare att man inte bekräftar dessa hos det lilla barnet.

Om man tänker i termer av mentalisering så blir vissa delar av barnets inre värld inte bejakad vilket kan få långtgående konsekvenser. Om man som förälder har bestämt om än omedvetet att vissa delar av barnets inre värld inte är accepterade så är det svårt att hålla barnets värld i sin värld som är en av mentaliseringens funktioner.

Tillit utvecklas genom att man får ett budskap om att man är välkommen med alla sina känslor. I våra nära relationer vet vi hur ont det gör att inte bli hörd i sina känslor, speciellt de som är svåra och tunga. Hur är det då för ett litet barn?

Många teorier och metoder har på senare tid lyft fram hur vi tidigt lägger våra scheman och därmed också skapar försvar för att överleva. Frågorna blir som ofta fler än svaren i hur vi tidigt skall kunna se och hjälpa föräldrar att bejaka barnets hela inre värld – den värld som inte ens är känd för barnet själv.

Det andra området jag skulle vilja lyfta i relationsskapandet är blicken. De flesta barn har direkt från födelsen en önskan och stark drivkraft att vara i relation. Som Winnicott tidigt talade om så är det i mammans ansikte som barnet blir till. Vi skapas i relationer.

Vad händer då i ett möte som inte blir ett möte i det tidiga livet. Alltför ofta hör jag att barnet har dålig blickkontakt vid kanske ett - två års ålder eller ännu senare. Men den tidiga utvecklingen börjar med att någon förälder finns där för barnet med sitt ansikte och sin blick och på detta sätt tar emot när barnet tittar. Så växer barnets förmåga och tillit fram att det finns någon där för henne/honom. Att bli sedd är viktigt men om man inte känner sig sedd eller accepterad för den man är och därmed inte kan känna tillit är det svårt att titta på någon. Att titta på är också att bli sedd. En del barn kan av olika skäl ha svårt för ögonkontakt och behöver extra träning.

Samspelet måste grunda sig på inre föreställningar och känslor av intresse för barnet som individ. En egen individ som jag skall forma mig efter och lära känna. Detta är en utmaning i alla lägen för det sätter oss själva i en andra position samtidigt som vi är helt styrda av våra egna inre föreställningar och känslor som formats tidigt under vårt liv och i erfarenheter senare livet.

Många föräldrastödande program arbetar idag med samspel men träffar endast föräldrar och informerar och arbetar med vad i samspelet som man bör tänka på. Detta är stor skillnad mot de metoder där man träffar familjen och arbetar med de direkta individer som det handlar om. Då är det behandling som kan hjälpa relationen vidare. Information till föräldrar kan hjälpa men tyvärr också skada för man vet aldrig hur föräldern uppfattar det man talat om eller hur föräldrarna samordnar sig i föräldraskapet. Barn är också olika och det är viktigt att förstå vem barnet är. Många gånger har det skrämt mig att känslan hos barnet helt tappats bort. I detta arbete behöver istället grundpelarna i familjeterapeutiskt arbete lyftas fram.

Att som förälder känna sig viktig och kompetent är avgörande för att kunna hjälpa barn som har svårigheter i relationsskapande interaktion. Det är inte så lätt att tala om hur man känner sig avvisad och ändå visar det sig i den studie av 20 familjer som jag träffade att samtliga av de föräldrar vars barn senare utvecklade svårigheter inom ramen av socialt samspel talat om att de känt sig avvisade eller uppfattat det som att barnet inte var intresserad av dem. Ett föräldrapar talar

tydligt senare om hur detta hade väckt upp tidigare erfarenheter av avvisning. Familje- och samspelsbehandling är en nödvändighet för att stödja både barn och familj. Barnet kan utvecklas i den nära relationen men föräldrar behöver få stöd i på vilket sätt de bäst hjälper barnet. Möjligheterna i det triadiska samspelet är en utmaning. Att samordna sig som föräldrar samt att hitta en rytm i vilken barnet kan delta är inte alltid så lätt. När barn har svårigheter är det lätt som förälder att försöka kompensera och kanske glömma bort att invänta barnet eller den andre föräldern. Att undervärdera betydelsen av vad detta betyder, för till exempel ett barn som har svårigheter med uppmärksamhetsfokus, handlar om okunskap. I den triadiska lekövningen LTP kan vi genom analysen förstå och hjälpa familjesystemet att maximalt samordna sig så att bästa möjliga stöd för barnet uppstår.

Vi behöver arbeta för att öka förståelsen att det inte handlar om att familjen orsakat barnets problem men att de är en resurs för att barnet skall utvecklas vidare inom sin utvecklingszon. Resurserna kan inte fortsättningsvis i så hög utsträckning som nu läggs på diagnoser även om vi idag har fått mycket ökad kunskap inom detta område.

I det familjeterapeutiska arbetet är triadfokus en god hjälp för att förstå och fokusera på barnets perspektiv. Vilken triad är viktig och hur har kommunikationen, roller, engagemang och delande av känslor vuxit fram till den situation som är idag. Sist men inte minst - barnet skapas och formas i sitt sammanhang. Det individualistiska perspektivet på barns utveckling måste sammanfogas med kunskapen om hur våra nära relationer påverkar oss. De är viktiga för hur vi använder och utvecklar de förmågor men också svårigheter vi har.

Inte minst viktigt är att familjekommunikationen är stabil över tid. De familjer jag följt sedan graviditet har jag nu träffat när barnen är 15 år och det är mönster i familjekommunikation som funnits redan tidigt i livet vid tre och nio månader som jag ser.

Monica Hedenbro
Med.dr. socionom och leg. psykoterapeut
med specialinriktning på familjeterapi och
barn och deras samspel.
Mer om forskningen hittar du på
www.hedenbro.se

Peter Rober, Jaakko Seikkula and John Shotter

THE NEWEST DIALOGICAL IDEAS AND PRACTICES IN COLLABORATION WITH FAMILIES AND SOCIAL NETWORKS

According to dialogical conceptions of man, a human being is born into dialogical relationships. These relations become a part of our selfhood. The human wellbeing and mental health are always connected to the relationships in which we are living. But are we able to utilize the resources emerging in social networks and collaboration at our clinical work?

FOR WHOM:

Professionals working in the fields of psychotherapy, social work and education.

TIME AND VENUE:

6.-8.6.2013, Hotel Rantasipi Aulanko, Hämeenlinna, Finland.

SPEAKERS:

Peter Rober (Belgium), PhD, professor in family therapy. His special interest is working with children and the inner dialogue of therapists. **John Shotter** (GB), PhD, professor emeritus is one of the most central developers of social constructionist theory. His ideas have inspired psychotherapists for many years. **Jaakko Seikkula** (Finland), PhD, professor in psychotherapy, is known as the generator and researcher of Open Dialogue Approach to therapeutic processes. Pekka Holm and Markku Sutela host the seminar.

STRUCTURE OF THE SEMINAR:

During the first day we concentrate to listening to Peter's, John's and Jaakko's presentations. The second and the third days will include practising and discussing in addition to presentations. The seminar has room for 300 participants, who possibly will be assigned to three sub groups at times. The presentations and the comments from the speakers (excluding the mutual reflections and conversations of the presenters) will be translated in Finnish.

1. Day we work 10.30 am – 5.30 pm (registration 9.00 – 10.30 am)
2. Day we work 09.00 am – 5.30 pm (evening buffet at 7.30 pm -)
3. Day we work 09.00 am – 3.30 pm

FEE:

325 €+78 €(VAT 24%) = **403 Euros**. The fee includes 3 x lunch, 5 x coffee and evening buffet on Friday.

ROOM RESERVATIONS:

Phone: +3583-6588100 / aulanko.rantasipi@restel.fi

REGISTRATION:

Before 20.5.2013: katri-ina.euramaa@dialogic.fi or phone +358 400 697191.

FURTHER INFORMATION: www.dialogic.fi

The logo for Dialogic, featuring the word "Dialogic" in a stylized, teal-colored font. The 'D' is large and rounded, and the 'i' has a dot. The rest of the letters are in a similar rounded, sans-serif style.

I främmande farvatten

För snart hundra år sedan var det sommaren 1913. I juni året därpå avlossades skotten i Sarajevo, en månad senare bröt kriget ut. Sedan kom slakten i skyttegravarna, sammanbrottet för en värld och ett sätt att leva. Downton Abbey berättar om detta – lagom distanserat, och med lagom möjlighet till identifikation. Så får det vara när sammanbrottet ska fungera som lördagsunderhållning.

Jag har inget emot underhållning. För närvarande är jag på säsong 3 av The

av främlingskap, kostymfilm. Filmens då kan man leva sig in i. Då fanns liv, möjligheter. Nu är den utdragna konsekvensen av något som borde ha blivit annorlunda.

I Thomas Pynchons magnifika roman Mot dagen får en av huvudpersonerna, någon gång kring det förra sekelskiftet, möta en besökare från framtiden. Det som besökaren berättar är inte fattbart. Att förhindra världskrigens fasor och den gränslösa misär som väntar i en av

Turin såg en kusk piska sin häst. Kanske vägrade den gå. Med tårarna strömmade nerför kinderna störtade Nietzsche fram och lade armarna om hästens hals. Hans hyresvärd förde hem honom. Nietzsche låg tyst och orörlig i två dagar innan han sa: "Mutter, ich bin dumm". Sedan 10 års tystnad, i ett tillstånd av demens. Så långt Nietzsche. Men vad hände med hästen?

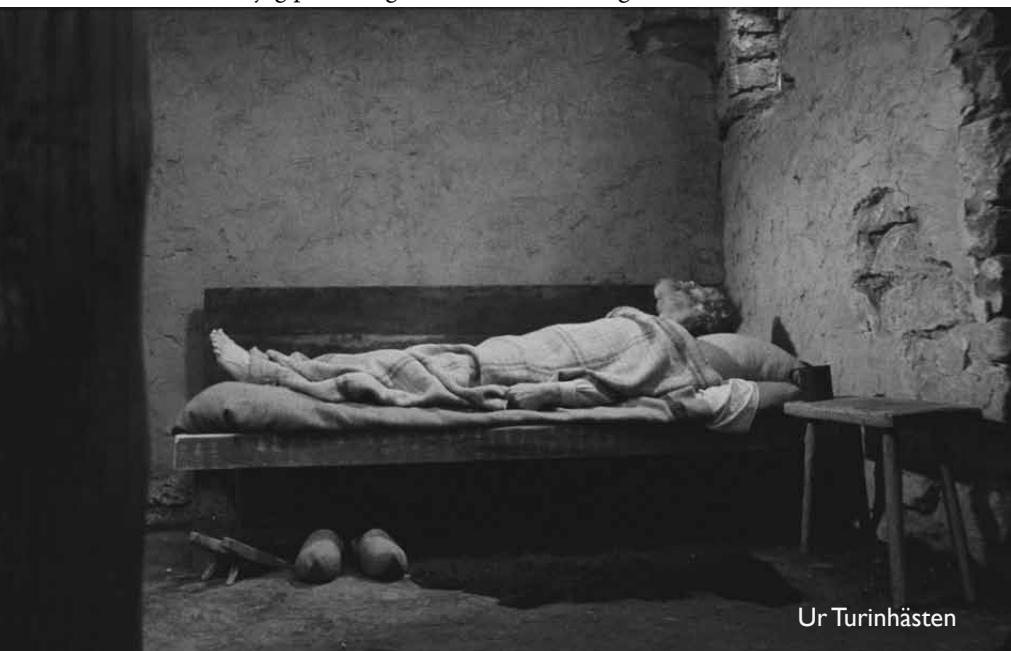
Den häst som vi följer filmens första minuter kan tänkas vara hästen från Turin. Nu i tjänst hos Ohlendorf, en äldre man som bor med sin dotter på en avlägsen gård på pusztan.

Hästen, mannen, dottern. Sex dagar. Rutiner. Påklädning, avklädning. Mannen är lam i ena armen och behöver hjälp. Den återkommande måltiden, var sin potatis som äts med fingrarna. En storm härjar under i stort sett alla sex dagarna. En dag tittar en granne in för att köpa plommonbrännvin. I en film som nästan saknar dialog är hans svada om samhällets förfall både en befrielse och påfrestande. Ohlendorf tycker att han kan hålla käften. Ett zigenarfölje dyker upp en annan dag och försöker locka dottern att följa med till Amerika. Ohlendorf jagar iväg dem med rasistiska tillmälen.

Hästen vill inte gå. Brunnen sinar. Hästen vägrar äta, vägrar dricka. De måste lämna gården, packar ner sina få tillhörigheter, däribland ett foto av en kvinna – modern? De återvänder. Stormen fortsätter.

Den sjätte dagen tar ljuset slut. Att se det ske är fysiskt obehagligt, bortom begriplighet. Ät, säger pappan till sin dotter. Man måste äta. De sitter orörliga vid bordet. Till sist är det fullständigt mörkt.

Den enkla men obönhörliga sanningen att vi alla ska dö? Kan man bejaka detta? Finns något alternativ? Gud är död, menade Nietzsche, och ställde oss inför nihilismens problem. Vad är bra, vad dåligt? Frågorna är samma i dag, oavsett formuleringarna. Tiden för de stora berättelserna, för idén om ett mål för historien – det tusenåriga riket, det

Ur Turinhästen

Good Wife, en intelligent studie i att leva i gränzonen mellan lag och brott, moral och cynism, mänsklighet och förståelse, i dagens USA. Men som i nästan alla TV-serier är det ju det där: det överraskande sker praktiskt taget alltid inom ramarna för vad man kunde förvänta.

Tekniska finesser som 3-D och digital HD vidgar gränserna för vilken kraft illusionen kan få, men innebär inte i sig själv någon utmaning av invanda sätt att se. Det är annat som behövs för att ge ett nytt perspektiv. "The past is a foreign country: they do things differently there." Så inleds Joseph Loseys The Go-Between från 1970. Ett klassdrama från sommaren 1900, med alla tidstypiska ingredienser – men det är i filmens flash-forwards till 1960-talet man får känslan

kolonialism och girighet skövlad värld skulle kräva att någon ändrade förloppet. Men förloppet blev som det blev – de dominerande krafterna var inriktade på andra mål. Hur skulle vår tid och vårt sätt att bygga för framtiden te sig för en återvändare från 2063?

Det är inte komfortabelt att se filmer som visar skeenden som är mot dagen, mot det vi förväntar, är vana vid, gärna vill se: hämnden är ljuv, ondskan får sitt straff, dygden sin belöning, kärleken övervinner allt, hoppet kan aldrig släckas.

Turinhästen är den ungerske regissören Béla Tarrs senaste, eller, om man får tro honom själv, sista film. Den inleds med att en röst berättar om hur Friedrich Nietzsche en januaridag 1889 i

klasslösa samhället – tog slut. Utan absoluta värden – vad ska man rätta sig efter? Tillväxt, operationella diagnoskriterier och fritt val av fondplacering är kanske inte dåligt, men hjälper en inte att finna en väg till ett anständigt liv. Vad kan man göra? Nietzsches svar är ungefär detta: om vad livet ”vill” för vår del är helt oberoende av oss och inte förankrat i någon högre vilja – så ligger vår möjlighet i att själva vilja just detta liv. Att välja att bejaka det som sker.

Tarr berättar sin enkla historia i svartvitt, i karakteristiskt långa tagningar. Påklädning sker i realtid. Hämta vatten likaså. Man kan ibland förstå saker på ett annat sätt när man ser det ske i realtid. Efter ett tag får man känslan, möjligen insikten, att alla försök att gå runt realtid blir en sorts lögn. Den förståelsen kan inte översättas i något omedelbart ”konstruktivt”, om man inte menar att accepterandet, bejakandet, att detta är livet, skulle vara konstruktivt.

Turinhästen är inte någon bekvämt underhållande film, och vid sidan av de existentiella dimensioner den kan få en att vändas över kan man möjligen också se den som en förberedelse för ett nedstigande i helvetet – Centraleuropa före sammanbrottet men utan glamouren. Turinhästen utspelar sig i Centraleuropa just då. Den erbjuder ingen utväg, och varför skulle den det?

Glamouren, som fanns i salongslivets lyx och vällust, men också i föreställningar om rikedom och sinnlighet i kolonierna. Filmversionerna av livet i kolonierna är många, avkolonialiseringen från 50-talet och framåt komplicerade bilden, men så sent som 1985 kunde en film som Sydney Pollacks *Out of Africa*, med Meryl Streep och Robert Redford som det romantiska, dömda paret, blåsa liv i exotismen.

Jospeh Conrad gav med *Mörkrets hjärta* (1899) en skildring av den botenlösa cynism som alltid låg inbyggd i kolonialismens praktik, men när Francis Ford Coppola översatte den till nutida omständigheter inom ramen för Vietnamkriget i *Apocalypse now* kunde han inte avstå från att till grymheten och besinningslösheten hos Kurtz (Marlon Brando) addera den skräckblandade fascination som tycks vara den tillåtna varianten av elitism.

Chantal Akerman, en belgisk regissör med en lång rad egensinniga men inte

särskilt publikfriande filmer bakom sig, förverkligade 2011 en dröm, att filmatisera Conrads första roman, ”Almayers dårskap”. La folie Almayers har i centrum, liksom romanen, en ömklig wannabe-exploatör (Almayers) vars mest mänskliga drag är en stark men inte särskilt hälsosam kärlek till dottern Nina, som han har med en malajisk kvinna han gift sig med som del av en affärsuppställning. Handlingen är förlagd ungefär till nutid, någonstans i Sydostasien (Conrads roman utspelade sig i den malajiska övärlden i slutet av 1800-talet). Liksom Turinhästen erbjuder La folie Almayers en resa i främmande filmfart, helt utan kapacitet att locka produktplaceringar.

Tropikerna är tryckande, fuktiga och

man kunna säga. Men också för att ta ett eget beslut om sitt liv.

Filmen är vacker, men aldrig förförlig. Den visuella praktiken får oss inte att glömma att de lokala och tillfälliga och mestadels solkiga omständigheter som gav just den här vinklingen på historien inte förhindrar att den kunde utspela sig var som helst där samma förtryckande och patriarkala strukturer råder. Akerman gör det inte behagligt för åskådaren, erbjuder inte inlevelsen i den plågade Almayers eller den frihetstörstande Nina. Det blir inte något hemvant drama med välavvägd katarsis. Vi ser förloppet, konsekvenserna av en kärlek närd av fellsagna drömmar, egoism, girighet, blindhet för andras behov och värde. Och väljer vi att själva inte blunda så ser vi ett

Ur Turinhästen

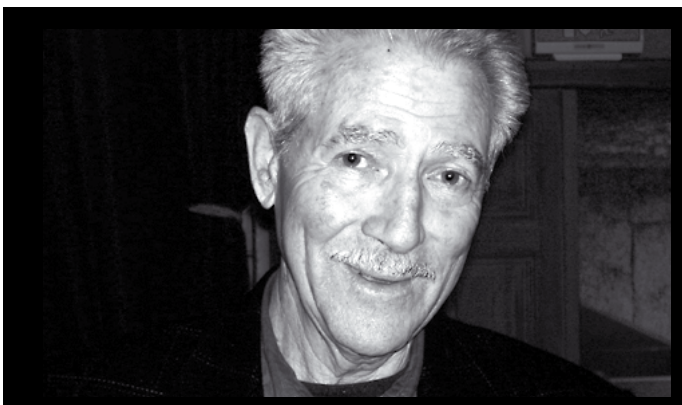
grönskande, djungelns ljudvärld rik, främmande och suggestiv, människorna emellan dominerar trivial girighet och maktlystnad, påtvingad underkastelse och utsiktslös längtan bort, förljugenhet och våld (symboliskt eller verkligt). Kaspar Almayers skickar iväg sin dotter från lekarna med de infödda barnen till en katolsk internatskola för att förbereda henne för den framtid i rikedom i Europa han drömmer om. Vad han inte ser: hon är inte vit, ser sig inte själv som vit, som hemmahörande i de vitas kultur. Almayers agerar i ett slags vanmäktig, totalitär välmening. Hans mål med alltihopa, att ge dottern det liv han vill att hon ska ha, gör att han inte ser henne. Hon lämnar honom. För att följa en kriminell man som tycker om henne, skulle

mönster som inte är bundet till tid och plats. Det här är ingen lättsmält film, och på så sätt gör den sitt tema rättvisa. Och med en hypnotisk inledningsscen som i själva verket visar hur det till sist går kan man inte säga annat än att filmen ger åskådaren en ärlig chans att förbereda sig för vad som komma skall.

Turinhästen visades på Fantastisk Filmfestival i Lund i höstas, och kommer under våren att få svensk premiär – tack för det, Folkets Bio! La folie Almayers har ingen planerad svensk release. Den finns på DVD med engelsk text, bl a från www.amazon.fr. Den svenska filmtidskriften FLM hade för övrigt en intressant intervju med Chantal Akerman i nr 17/18 2012.

Göran Nordström

Professor Daniel Stern är död

Bilden är tagen 2005 på Nalen i Stockholm. Där kunde vi se honom inför en fullsatt sal där han talade på sitt alltid mycket engagerande och inspirerande sätt. Jag hade glädjen att träffa och samarbeta med honom under många år genom mitt forsk-

ningsarbete och jag var alltid så tacksam över hur han generöst delade med sig av sin kunskap och hur han tog del av mina tankar. Glad var jag när han tackade ja att komma till Stockholm.

Han har bidragit med viktig nyskapande teoribildning. Han beskriver kommunikation med mikrobegrepp och med ett starkt emotionellt fokus. Ett begrepp som många av oss använder är ”moments of meeting” något som i det lilla barnets värld är av avgörande betydelse men också i terapeutiska samtal så centralt. Hans beskrivningar av terapier och det intersubjektiva mötet i rummet har påverkat vårt arbete och synsätt.

Han hade en otrolig förmåga att göra svår teoribildning tillgänglig för många men också att ta perspektivet utifrån det lilla barnet. Kunskapen om det lilla barnets värld är något som Daniel Stern lyft och utvecklat genom sin teori om barnets utveckling av sitt själv.

Han lämnar oss med både fina minnen och viktig kunskap.
Monica Hedenbro

B O K A N M Ä L A N

Barns perspektiv på livet i familjen

VI HAR JU HEMLIGHETER I DEN HÄR FAMILJEN

FÖRFATTARE: THÉRESE ERIKSSON

ICA BOKFÖRLAG

EN ALLDELES VANLIG FAMILJ

FÖRFATTARE: LOVE LIMAN & RIKARD NILSSON

SE FÖRLAG

Två böcker som gjort mig sällskap under jullovet I båda böckerna är det barnets perspektiv på livet i familjen som är utgångspunkt. Barnen betraktar det som händer och försöker efter bästa förmåga begripa och förhålla sig till det som sker.

I VI HAR JU HEMLIGHETER I DEN HÄR FAMILJEN berättar Thérèse Erikssons om sin uppväxt i en familj där det mesta ser alldeles normalt ut utifrån men där det finns både missbruk och psykisk sjukdom som påverkar det som händer innanför dörrarna. Det är en berättelse om att som barn behöva ta det ansvar som de vuxna inte förmår. Det är också en berättelse om att bli osynlig i relation till socialtjänst och psykiatri, det är aldrig någon som frågar Thérèse om hur hon mår trots att det är hon som ofta ser till att mamma får hjälp. Tillsammans med klasskompisen Denise som har liknande erfarenheter startar hon organisationen Maskrosbarn. Maskrosbarn ska ge det som Denise och Thérèse saknat, möjligheten för ungdomar att träffa andra som upplevt samma sak och att upptäcka att de inte är ensamma. På www.maskrosbarn.org finns det mer att läsa om den. Det känns viktigt att läsa och beröras av Thérèse's berättelsen, en påminnelse om att allt inte är som det ser ut och att vi måste våga se och våga fråga.

EN ALLDELES VANLIG FAMILJ är en bilderbok och den är delvis inspirerad av författarens egna barndomsupplevelser. Vi får

följa det som händer främst genom åttaåriga Adams ögon vilket gör språket i boken speciellt. Pappa smyger till hörnskapet när det blir körigt och när han kommer därifrån både luktar och betar han sig konstigt. Mamma är irriterad och stressad och vill ha en fin fasad. Ida tio år är duktig och gör som mamma vill och storasyster Maria är rebellen som ställer till det. Det är en rätt sorglig historia och den slutar inte lyckligt men det blir också rätt humoristiskt när föräldrarna ses genom Adams ögon och hur han tolkar det som händer. Det är en ovanlig bok och jag hade svårt att förstå vem den riktar sig till. Jag fick hjälp av Kristina Olofsson som jobbat många år i socialtjänsten, hon har både läst och gillar boken, att fundera över var den skulle passa in. Kristina tänker att det här är en bok som kan läsas av ungdomar och av professionella. Den kan ligga i väntrummet på en ungdomsmottagning eller på socialtjänstens öppenvårdsmottagning där unga kan behöva fördriva tid. Hon tror att boken kan ta udden av skammen i att leva i en dysfunktionell familj och att den med humorns hjälp kan avlasta skamkänslor. De som i sin profession möter dysfunktionella familjer kan använda boken som underlag för analys och diskussion, professionen kan också ibland behöva hjälp av humor i sin yrkesroll.

Anita Blom af Ekenstam

Lösningsfokuserade samtal för människor som arbetar med människor

Program 2013

- ❖ **Säkerhet först! 10 dagars utbildning i utredningsarbete med Jocelyne Korman, Aviva Suskin-Holmkvist, Åsa Karlsson och Margret Hiles**
 - Samarbetet med klienter under utredning.
 - Skydd och säkerhetsanalys.
 - Kombinera BBIC och Lösningsfokus.
 - Samarbete med föräldrar som förnekar brott.
 - Samtala med barn med hjälp av "Words and pictures"

Startdatum 3-4 sept 2013

 - ❖ **Brief coaching for lasting solutions**
Peter Szabo, Basel. Malmö 7 - 8 maj 2013

 - ❖ **Korttidsterapi med par**
Elliot Connie, USA. Malmö 30 sept - 1 okt 2013

 - ❖ **Small acts of living: Violence - Resistance and the Power of Language**
Allan Wade, Kanada. Malmö 21-22 nov 2013
-

Och som vanligt även under 2013:

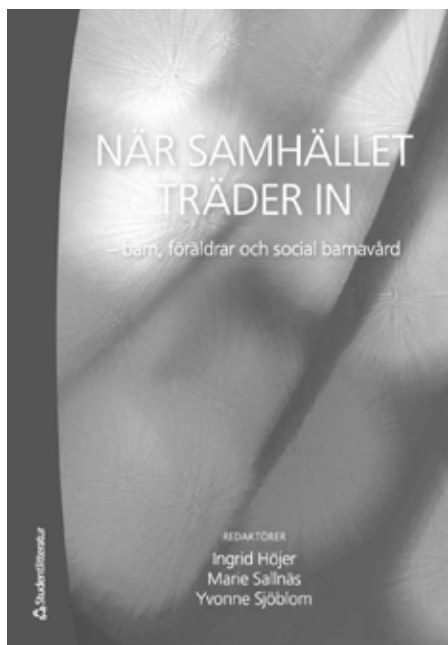
- ❖ **Baskurser 3-dagar Harry Korman**
 - 15-17 maj 2013
 - 28-30 aug 2013
 - 25-27 nov 2013

- ❖ **Fördjupningskurs 4 dagar med Harry och/eller Jocelyne Korman**
 - 11-12 nov och 9-10 dec 2013

- ❖ **Ettårig diplomutbildning med Harry och/eller Jocelyne Korman**
Start hösten 2013

Hela programmet för 2013 finner du på www.sikt.nu
För mer info maila info@sikt.nu eller ring på 040-579480

SIKT AB, Bergsg 20, 214 22 Malmö

**NÄR SAMHÄLLET TRÄDER IN – BARN,
FÖRÄLDRAR OCH SOCIAL BARNAVÅRD.
REDAKTÖRER: INGRID HÖJER, MARIE
SALLNÄS, YVONNE SJÖBLOM**

Rädda Barnen har gjort en världskarta och bara ritat in de länder som har en lagstiftning som förbjuder våld mot barn. Tillsammans med andra länder är Sverige ritat som förkrympta öar i oceaner av kränkningar och våld mot barn. När jag ser den blir jag stolt över att vara svensk och över den svenska barnavården. Den svenska lagstiftningen är väl förankrad hos allmänheten. Det finns gränser för hur illa ett barn får ha det i sitt hem när det gäller våld, kränkningar, vanvård eller försummelse och det finns gränser för hur illa ungdomar får riskera sin sociala utveckling med missbruk, kriminalitet, våld eller annan destruktivitet. Det är då samhället ska träda in.

Under namnet **När samhället träder in** har bokförlaget Studentlitteratur givit ut en bok om den svenska sociala barnavården. Redaktörerna, liksom medverkande författare, är professorer, docenter och lektorer vid institutionerna för socialt arbete vid Universiteten i Göteborg, Stockholm och Linköping. Medverkande i boken är Gunvor Andersson, Staffan Höjer, Tommy Lundström, Ylva Spånberger Weitz, Stefan Wiklund och Francesca Östberg.

Redaktörerna har egen erfarenhet av att ha arbetat inom den sociala barnavården, de är forskare och de undervisar vid universiteten. I sin undervisning har de saknat litteratur som översiktligt beskriver den sociala barnavården, dess forskning och de barn och familjer som

berörs. Det är därför de givit ut den här boken. Boken är en antologi, skriven av flera författare, med en struktur som hänger ihop och den sociala barnavården presenteras i tre delar: dess premisser och organisation, de barn och familjer som möter den sociala barnavården samt insatser och utfall. Boken är indelad i kapitel och det är lätt att hitta de olika områdena. Det finns också ett sakregister

Vi får lära oss, att till skillnad från äldreomsorg och barnomsorg som tillhör den sociala servicen, kan den sociala barnavården beskrivas som ett residu-system, d.v.s. ett system som träder in när de ordinarie välfärdsarrangemangen inte räcker till. Det är ändå inte en så liten del av befolkningen som berörs. Ungefär 3 procent av alla barn och ungdomar blir aktualiserade hos socialtjänsten p.g.a. anmälan eller ansökan under ett år. Av barn födda i början av 1970-talet var ca 3,2 procent boende i familjehem eller på institution någon gång under barndomen.

Det är välgörande att läsa om den sociala barnavården skriven av människor med så omfattande kunskaper. De är noggranna och korrekta. Om de skriver om utsatthet så beskriver de begreppet utsatthet. Vid påståenden och uppgifter hänvisas till forskning, källhänvisningarna är många. Den som vill fördjupa sig kan ta hjälp av referensförteckningarna. Det är inte en handbok för handläggning inom socialtjänsten. Det är en berättelse om den sociala barnavården, dess historia och utveckling, om socialarbetarna, om barnen, ungdomarna och familjerna, om olika metoder och synsätt, om förebyggande insatser, om öppenvården, institutionsvården, familjehemmen, eftervården, om framtida utmaningar och mycket mer.

Här kommer några axplock ur innehållet: Boken beskriver den sociala barnavårdens svåra balans mellan hjälp och kontroll, om svårigheterna att bedriva ett professionellt arbete i en kommunal organisation, politiskt styrd av lekmän, om privata företag som bedriver behandlingsarbete, om utvecklingen av standardiserade bedömningsinstrument.

Jämförelser görs med nordiska och anglosaxiska länder. Och vi får ta del av erfarenheter från Queensland i Australien där snabbomskolade poliser tog över handläggningen av barnavårdsutredningar med hjälp av omfattande anvisningar och manualer för bedömning. I ett avsnitt om prevention och öppenvård framkommer att drygt 120 olika slags preventiva program används i Sveriges kommuner och inget av programmen är utvärderat med minst 6 månaders uppföljning i Sverige. De flesta evidensbaserade programmen är importerade från andra länder, oftast från USA och utvärderade där, ibland av det företag som lanserat programmet. Vi får ta del av undersökningar där barn, ungdomar och deras föräldrar intervjuas och där de berättar vad som varit bra och vad som varit svårt, hur viktigt det är att få komma till tals, att få bli delaktig i det som sker och att bli respektfullt bemött. Fosterföräldrar bidrar också med sina erfarenheter. Barns levnadsförhållanden, skolförhållanden, risk- och skyddsfaktorer beskrivs, liksom vanvård av barn i samhällets regi. Behovet av att stärka barnen och säkra kvalitén i familjehemsvården och på institutionerna lyfts fram. I ett avsnitt behandlas den förlängda ungdomstiden i allmänhet och behovet av fortsatt stöd till de särskilt sårbara ungdomarna, efter vården.

Boken är en inspirerande och lättillgänglig. Den innehåller mycket samlad kunskap och fakta. Språket är tydligt, resonerande, reflekterande. Den sociala barnavårdens komplexitet och svårigheter lyfts fram sakligt och utan pekpinnar. Författare beskriver egna tillkortakommanden. Tonen är respektfull gentemot såväl utsatta barn, ungdomar och deras föräldrar, som gentemot socialtjänstemän och behandlare. Här finns beskrivet förbättrings- och utvecklingsmöjligheter. Jag vill varmt rekommendera boken. Den är utmärkt för alla som vill få ökad kunskap om den sociala barnavården, för dem som vill delta i diskussionen om den och vara med och utveckla den.

Ellen Wellander

TONÅRINGARS TÄNKANDE OCH UTVECKLING

FÖRFATTARE: DAVID MOSHMAN

STUDENTLITTERATUR

Författaren heter David Moshman och är professor i pedagogisk psykologi i USA. Han vill fokusera på utvecklingen av logiskt tänkande och på identitets- och moralutveckling och genom det ge en ny bild av tonåringars utveckling – mer positiv än den problemfokuserade vi oftast möter. En intressant ansats.

David Moshman är forskare ut i fingerspetsarna och med forskarens blandning av ängslan och förtjusning startar han sitt uppdrag med att definiera begrepp och redovisa andra forskares syn på dessa begrepp. Det blir många sådana sidor. Det handlar om metakognition, epistemisk kognition, metalogisk kognition, rationalitet, identitetskonstruktion, rationell moralidentitet, pluralistisk rationell konstruktivism och flera andra begrepp – jag läser och läser och snart ser jag inte skogen för alla väldefinierade och omtvistade trän.

”Forskningen fortsätter (...) med en alltmer omfattande databas; den utvecklar verktyg och metoder, och teorierna förfinas hela tiden. Med anpassningen av alla företeelser som har med identitet att göra till ett slutgiltigt antal identitetskategorier begränsar också vad vi kan se, mäta och bygga teorier utifrån” skriver Moshman. Det är bokens problem i ett nötskal.

Jag letar och letar efter tonåringarna men de skymtar sällan fram. Först i sista kapitlet hittar jag dem - och då blir det riktigt intressant.

Ungdomsåren är rakt inte enhetliga och man kan inte beskriva en utveck-

lingsväg som är gemensam för dem på liknande sätt som barnets utveckling från 0 till 12 år. Moshman beskriver i stället tonåren som första fasen i vuxenlivet, ytterst individuell till riktning och omfattning. ”Utveckling sker hos barn över 12 år, men den är inte knuten till ålder” skriver han.

Vi bär på mängder av stereotypa föreställningar om tonåringar och vill gärna se dem bekräftade. Vi ser det vi vill se. Men faktiskt – Moshman hävdar att det inte finns någon empirisk grund för att tonåringar mer än vuxna är ego-centriska, påverkade av grupstryck eller benägna till risktagande. Man kan inte ens säga att ungdomar som grupp skiljer sig från vuxna som grupp vad gäller exekutiva funktioner, självkontroll eller impulsivitet.

- Ungdomar fungerar inte alltid rationellt i familjen, skriver Moshman – men det gör inte deras föräldrar heller!

Också den nya hjärnforskningen diskuterar David Moshman på ett intressant sätt. ”Hjärndata ser mer vetenskapliga ut än beteendedata, men det är de inte och ger oss inte heller några slutgiltiga resultat” skriver han. Han menar att de anatomiska och fysiologiska förändringar som uppstår efter 12 års ålder är ett resultat av erfarenhet och är ytterst individanknuten. Komplexa influenser och många orsaker som interagerar skapar förändringarna. Det funkar inte att skicka sin tonåring upp på rummet tills hjärnbarken har mognat – det krävs

tänkande, handlingar och erfarenheter för att mognaden ska ske.

Det finns inga högre mognadsnivåer som de flesta vuxna men få ungdomar har uppnått, menar Moshman. Det finns heller ingen ålder då utveckling inte längre är möjlig.

Men – och detta är ju det viktiga: Ungdomars utveckling gynnas bland annat av aktivt vuxenstöd, kanske till och med mer än barns utveckling som är mer förutsägbar.

Åh om han hade skrivit mer om detta! Hur kan vi vuxna i vår relation med ungdomarna bidra till att deras tänkande, identitet och moral utvecklas? Kan vi hjälpa dem att mogna?

En intressant aspekt av detta finns i de teorier som visar att interaktion mellan jämnåriga ungdomar bidrar till moraluppfattning. Alltså interaktion - inte kulturell indoktrinering eller individuell reflektion. Jag undrar om interaktion mellan människor av olika åldrar men utan den äldres anspråk att ha tolkningsföreträde skulle kunna ha en liknande betydelse. Om vi kan mötas och fundera tillsammans utan att vi vuxna vet bäst – gör det skillnad?

”Att erkänna att ungdomar är unga vuxna är detsamma som att inse att en eventuell utveckling efter barndomens slut är allas ansvar och inte behöver ta slut med ungdomsåren”. Så avslutar David Moshman sin bok.

Ingegerd Gavelin

Världens bästa föreläsning om familjeterapi

Folkets Hus på Järntorget i Göteborg skulle kunna ses som en aning deprimerande. Knappast något ställe i stan skulle vara bättre lämpad för en Roy Andersson film klädd i nyanser mellan grått och ljusgrått. Därför är förutsättningarna, i alla fall rumsligt sätt, inte de bästa för en sprakande show när familjeterapiföreningen i västra bjuder på vetenskapligt symposium. Anledningen att så många ändå har sökt sig dit är istället föreläsarna. Några tunga bokningar är gjorda och ett par spännande nya namn väcker vår nyfikenhet. Publiken har vetskapen om att de kanske, kanske kommer få vara med om något särskilt den här gången. De flesta föreläsningar vi besöker, handlar på hjärtat, sveper oss snabbt förbi och glöms bort redan i kaffepausen. Men några få föreläsare tar sig hela vägen fram och rör om i våra tankar och i allra bästa fall också vårt hjärta. Därmed är förändringsprocessen igång och vi är redo att gå ut och använda oss av det vi hört. I verkligheten. Kunskapen om att detta kan hända oss, när vi kanske minst anar det, gör att vi vallfärdar till gudsförgätna platser som denna.

Föreläsare och utbildare är mycket viktigare än vad dom tror. Dom är förebilder och inspiratörer och kan förändra våra liv. Människor som oss - vi i publiken - talar om dom, refererar till dom och betygsätter dom. Vi vet vilka böcker de skrivit och vilken forskning de bedrivit. Föreläsningarna är behandlarnas och terapeuternas förtäckta rockkonserter. Vi vill resa oss i bänkraderna, klappa i händerna och jubla. Vi har ruttna ägg

Carina Håkansson
Foto: Mårten af Ekenstam

gömda i manchesterkostymfickorna. Vi är artiga utåt men vi dömer stenhårt och vi hyllar hämningslöst. Om föreläsarna är usla eller briljanta kommer vi konversera om dom i årtal. Föreläsare, framstående terapeuter och författare är de som är inplanterade i oss själva när vi utför vårt dagliga arbete.

När så Magnus Ringborg öppnar symposiet med en stjärnkavalkad bestående av familjeterapins storheter i ord och fina små teckningar är det klockrent. Och visst blir metoder och teorier mycket mer spännande om man vet mer om personerna bakom. Inte nog med det, i senaste numret av SFT, kom en underhållande lång artikel, signerad Ringborg, där svängarna tas ut å det rejälaste för alla oss som vill höra mer om de allra största inom familjeterapin.

Det har gått en lång tid, låt säga tio år, sedan jag tillsammans med mina vänner alltid pratade musik när vi sågs. Framförallt pratade vi om betydelsen av konserter som man sett – eller borde ha sett. Vissa konserter var magiska. I mötet mellan artist och publik uppstod något som vi kom att bära med oss för alltid medan andra konserter stillsamt glömdes bort i ett andetag. Nu är artisterna utbytta mot familjeterapeuter och föreläsare. ”Jag såg Tom Andersen här i Göteborg”, säger någon och nån annan flikar in att de faktiskt sett en av de klassiska paneldebatterna mellan Tom och Kjell Hansson. ”Energin var så hög och stämningen var så förtätad så alla som var där drog efter andan”. Någon berättar lite sorgset ”Vi skulle hört Michael White, han skulle kommit till Göteborg, men så dog han oväntat och det blev ändå en föreläsning, jag tror det var Maggie Carey eller Geir Lundby, men det var minnesceremonin jag kommer ihåg.” ”Jag hörde Peggy Papp på Ackermans i New York ” ,fyller någon i. Så där kan man hålla på. Betydelsen av att höra och se författarna, terapeuterna, debattörerna live kan inte överskattas.

Efter att Kjell Hansson hade varit på ett oansenligt socialkontor 1996 i Majorna gjorde han sådant avtryck så jag och femtielva socialsekreterare vaknade kallsvettiga varendas natt två veckor framöver med Kjells mantra på skorrande Malmöitiska ekande innanför pannloben ”Gör vi det vi säger att vi gör?”. Att säga att vi var skrämde är närmast ett understatement. Kjell Hansson var en superstjärna i vardande med scennärvaro och övertygelse som kraftfullt pulveriserade de ”hitte-på-metoder” vi tills då ansett vara effektiva till – just ingenting. Så kunde en föreläsning bli en markör, ett före och ett efter.

”Säg ni Carina Håkansson på symposiet?” Tio minuter in i föreläsningen var jag på väg att ställa mig upp och för full hals vråla ”Judas!” Ni känner till historien då Bob Dylan 1966 förvirrade sin publik när han skippade den förväntade folkmusiken och istället vred upp volympedalen på max och pumpade ut elektrisk rock ’n roll. Någon i den uppretade publiken reser sig upp och skriker ”Judas!” varpå Bob Dylan svarar ”I dont believe you!” och höjer volymen ytterligare istället. Jag vet inte om Carina Håkansson lyssnar på Dylan men hon uppvisade samma mod. Mitt emellan alla staplar, diagram och powerpoint- presentationer så gick hon in och körde sin egen grej. En helt annan grej. Ostrukturerat,

Motioner till årsmötet skall vara styrelsen tillhanda senast 30 april!

utan särskilt manus och med en anspråkslöshet som fick den evidensbesatta delen av publiken att sätta det blaskiga gratiskaffet från pausen i halsen. ”På ett vetenskapligt symposium?”, hörde jag mig själv muttra. ”Är det inte rent av respektlöst?”. Runt omkring suckades det och publiken – ett mischmasch av BUP-folk i grå kofta, halvtrendiga 37-åringar med för mycket hårgele och så dom vanliga manchesterkavajerna – gjorde sig redo för totalsågning. Av någon anledning — Carina verkade obekymrad och fortsatte sitt manusbösa prat — fångade hon någonstans på vägen publiken med sitt allvarsamma reflekterande över det mänskliga mötet. Det allra viktigaste. De sista minutrarna var det andlöst tyst i salen. Jag själv satt med skammens rodnad över kinderna över att jag så snabbt förkastat hennes framträdande för att det varit så annorlunda. Carina hade avslutat magiskt och hade det nu funnits en tradition för extranummer på familjeterapikongresser så hade hon blivit inropad igen. En omtumlande upplevelse av en föreläsare. Igen.

Allt kommer tillbaka till slut. Det som låter nytt och spännande idag är mest ompacketerat i en snyggare kostym. Varje gång någon packar om något gammalt till något nytt är det också en språngbräda att söka efter rötterna. När vi går i taket över First Aid Kits platta blir vi också påmind om EmmyLou eller Gram Parssons. Likadant är det med familjeterapin. När vi hör Suzanne Levy föreläsa om ABFT, hetast av det hetaste på fältet idag, är vi alldeles hänförda och upprymda. ”Jag känner igen det här!” mumlar vi och letar i minnet, springer hem och

rotar fram gamla böcker av Minuchin och strukturell familjeterapi. Numera förpassade under Checcin, Harlene Anderson och kanske mest för syns skull - Foucault. Vi inser då att, mot alla odds, strukturell familjeterapi är på väg tillbaka. Visserligen med anknytningsteorin som sidekick men säg den metod som inte kopplar på anknytningsbegreppet idag. Utan anknytningsteorin inget folk på föreläsningarna. Utan folk på föreläsningarna – inget klirr i kassan.

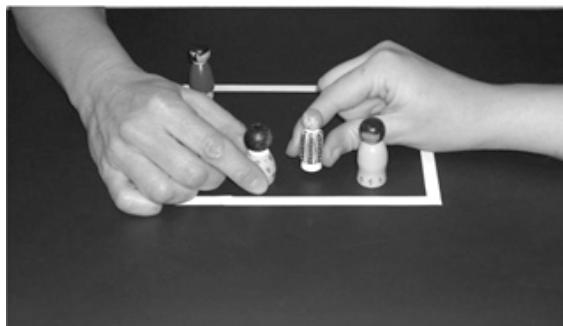
En riktigt bra föreläsare får oss att sukta efter nytt – och se kopplingarna med det gamla. Men det gäller också att fånga sin publik. Kanske är det för att Suzanne Levy är Amerikan, det är lite försäljarstuket fast på ett sympatiskt sätt, men hon har fattat grejen med att fånga sin publik. Inte bara i hjärnan utan också i hjärtat. Något som hjälper till att hålla kunskapen kvar i kroppen.

Visst skulle vi önska att det var kunskapen, orden och innehållet som var det som räknades i ett framförande? Det vi kom ihåg och pratade om senare. Men nej, det är hur bra föreläsarna var. Hur personerna fångade oss, överraskade oss, fick oss att skratta eller bli känslomässigt engagerade. Det var då vi blev nyfikna. Ungefär som det blev i Tällberg 2007 när Erik Abrahamsson var talare. Världens hittills bästa föreläsning om familjeterapi.

Patrik Kärn
familjebehandlare Västsvenska Mellanvårdsgruppen

BOF - Barnorienterad familjeterapi och Tejping 2-årig utbildning i Uppsala ht 2013 – vt 2015

Barbro Sjölin-Nilsson och Jan Nilsson

Se kursbeskrivning på www.bof-tejping.com

Nilsson & Sjölin Psykologkonsult AB

nilsjo.psyk@telia.com tel. 070 - 644 38 72

Introduktionsdag & Workshop Maggie Carey Narrative Practices Adelaide

Maggie är en av den narrativa terapins förgrundsgestalter. Tillsammans med bl.a. Michael White startade hon upp Narrative Practices Adelaide, Australien. Idag är hon och henne kollegor inspiratörer och utbildare världen över. För mer information om dem och deras arbete med bl.a. relationsvåld se www.narrativepractices.com.au

Introduktionsdag 20 maj

Är du intresserad av narrativ praktik och vill lära dig mer? Under dagen får du grundläggande teoretisk kunskap i narrativ teori och förhållningssätt och du ges också möjligheter till diskussioner och övningar i mindre grupper.

2-dagars workshop "Våld i nära relationer" 21-22 maj

Seminarier har fokus på att hitta ett mer användbart sätt att involvera och använda kvinnans, mannens och även barnens erfarenheter, både enskilt och gemensamt. Hur kan vi som hjälpare hitta mer funktionella sätt att samverka?

Obs! För att delta i workshopen behöver du grundläggande kunskaper i narrativt förhållningssätt. Saknar du den kompetensen har du möjlighet att delta på introduktionsdagen den 20 maj till reducerat pris för att få de kunskaper som behövs. Deltagarantalet för workshopen är **begränsat till 24 deltagare** för att ge utrymme för de medverkande att knyta innehållet till den egna arbetsituationen.

Plats: Folkets Hus, Årsta, Stockholm

Introduktionsdag 20 maj kl 9.00-16.00: 1500 kr + moms

2-dagars workshop 21-22 maj kl 9.00-16.00: 3000 kr + moms

Obs! Rabatterat pris för alla tre dagar: 3800 kr + moms

Anmälan: kari.kamsvag@uvtcmail.se (senast 30 april 2013)

Mer info: www.stockholmsinstitutet.se

Johan Wallmark 0708-192277, Ismini Wikström 070-4530765 Kari Kamsvåg 070-7149737

FAMILJETERAPIFÖRENINGEN VÄRMLAND

I samband med årsmötet 14 mars anordnas en medlemskväll med föreläsning och diskussion om ABFT, Anknävningsbaserad Familjeterapi. Vi planerar också för ytterligare medlemskväll under hösten. Vi tar tacksamt mot medlemmarnas önskemål och förslag på innehåll för våra medlemskvällar.

Helena Englebrect

FFST – FÖRENINGEN FÖR FAMILJE- OCH SYSTEMORIENTERAD TERAPI I STOCKHOLM

Vårens program

21 februari Per Åke Lektér och Ann Hercules från Tyresö Socialtjänst intervjuas av Gunnar Forsberg.

21 mars Kurt Gordan intervjuas av sitt barnbarn, tillika styrelseledamot i FFST, Hugo Waara.

18 april Charlotte Palmgren från Svenska Hellinger Institutet – tema Familjekonstellation.

Varmt välkomna till **FFST:s årsmöte!**

21 mars klockan 18

Vi samlas på Magelungen, Bondegatan 35 den

www.ffst.se

FAMÖS, FAMILJETERAPIFÖRENINGEN FÖR MELLERSTA OCH ÖSTRA SVERIGE

21 januari hade FAMÖS sitt årsmöte i Linköping med sammanlagt 17 deltagare. Innan årsmötetsförhandlingar och mackor intervjuades Madeleine Coccozza och Lena Svedin av Joakim Frisk i ett systemkafé. Madeleine och Lena utbildar familjeterapeuter bl.a i Linköping.

Lena och Madeleine intervjuades under rubriken "Familjeterapeututbildning i historiskt perspektiv, nutid och framtid". Somt av det som Lena och Madeleine berättade om har ett Linköpingsperspektiv och somt har ett mer Sverigeperspektiv.

Några plock ur vad som blev sagt:

Viktigt för Familjeterapi var när ett långt och tråget arbete under 70- och 80-talet resulterade i att Familjeterapiutbildning blev legitimeringsgrundande. Här har vi nu praktiserande familjeterapeuter mycket att tacka de pionjärer som lade ner ett oerhört stort, och många gånger helt ideellt, arbete som gav resultat i slutet av 80-talet.

Var bedrivs familjeterapi idag? Lena och Madeleine funderade en del utifrån utbildningen i Linköping och fick synpunkter från resten av auditoriet. Om man tittar lite på eleverna på utbildningen så kommer många nu från behand-

lingshem och vuxenpsykiatri fortsätter att på en del håll i området att lägga vikt vid familjeperspektivet. Traditionellt har familjeterapi haft en stark position inom barn- och ungdomspsykiatri, men kanske har det förändrats?

Var skall Familjeterapi ta sig in framöver? Lena pekade på vikten av att ta in familjeperspektivet i den somatiska vården och inte minst att föra in den i primärvården - på Vårdcentralerna.

Har elevsammansättningen på familjeterapiutbildningen förändrats genom åren? När familjeterapeututbildning startades och sedermera blev legitimeringsgrundande var det ett mängd erfarna behandlare som stod i farstun och stampade och därför var det behandlare med lång erfarenhet som arbetat länge inom olika delar av behandlingsfältet. Nu har en del av de elever som startar utbildningen ganska lite familjeterapi-kunskaper på fötterna. Kanske skulle en steg-1 utbildning där högskolan har ett övergripande ansvar skapa en stabilare grund att stå på inför den legitimeringsgrundande påbyggnadsutbildningen.

Ett spännande samtal blev det kring huruvida utbildningen borde rikta in sig mer på att ge kunskaper inom speciella metoder såsom FFT, MST och andra, ibland, manualbaserade metoder. Våra lärares ståndpunkt var att utbildningens omfattning inte medger att man hinna göra sådana specialiseringar. De bör kopplas på efter att man skaffat sig en gedigen och grundlig kompetens i familjeterapis och systemteorins metoder för det familjeterapeutiska arbetet.

Dessa axplock från ett trevligt samtal med Lena och Madeleine, suveränt lett av Joakim Frisk från Rockneby, får vi hoppas ger en liten bild av innehållet i årsmötets systemkafé.

Efter gott fika så tog sedvanliga årsmötetsförhandlingar vid och en ny styrelse valdes med följande sammansättning: Ordförande Annika Daveby-Karlqvist, Kassör Håkan Pettersson, Ledamöter: Rolf Hessel, Madeleine Coccozza, Marie Stridh, Cecilia Scott Wiklöf.

www.famos.se

FAMILJETERAPIFÖRENINGEN SYDOST

FTF-Sydost fortsätter i vår nybyggaranda och fångar med enkla medel möjligheterna när de kommer till oss.

Marianne Olsson, S:t

Lukasmottagningen i Växjö, kommer den **12 februari** att under ett systemcafé prata med oss under temat "Sexuell hälsa

- vikten av att prata om sexuella möjligheter och svårigheter i familjeterapi".

Den **25 mars** kommer **Ulf Wallin** till oss, med tema som ännu inte är riktigt fastslaget.

Och i mitten av maj är det dags för vårt årsmöte med happening, och vad den blir är i skrivande stund inte klar. Håll utkik på sfft.se för mer information. Vi ses!

Charlotta Westberg ordförande FTF-Sydost

FAMILJETERAPIFÖRENINGEN I HALLAND

Hej. Styrelsen i familjeterapiförening i Halland bjuder in till några aftnar under våren 2013.

Årsmöte 18 februari klockan 18

Vi har årsmöte på Hotell Svea i Halmstad. Först lite möte när vi bestämmer lite grejer (som man brukar göra på årsmöten). Sedan äter vi tillsammans och har det så bra det går.

Familjerekonstruktion 8-10 mars

Vi ses i Jannes stuga i Unnaryd från fredag klockan 14 till söndag eftermiddag. Man deltar genom att beskriva och berätta om sin egen familj inför de andra som också deltar denna helg. Janne leder denna workshop i en demokratisk anda. Det blir en grupp på ca 6-7 personer. Kostnaden är 600 kr för medlemmar och 1000 kr för icke-medlemmar. Föranmälan till någon i styrelsen

Makt och konflikt 25 mars klockan 19

Denna kväll får vi träffa Christina Bäckblom-Falén och Helena Wälinder. De har undersökt begreppet makt och konflikt som teman för handledning med chefer. De kommer också att berätta om lite spännande och kreativa former av handledning till chefer. Vi är i Behandlingsenhetens lokaler (fd Althea) Stationsgatan 48 B, Halmstad.

Familjeterapis pionjärer 18 april

klockan 19

Styrelsen har kollat på ett gäng videos med intervjuer med Whitaker, Nagy, Haley m fl. Vi har valt ut korta klipp som väckt något speciellt för den som tittat. Medlemmar som kommer är mycket välkomna att ta med sig klipp, citat eller minnen från någon pionjär. Vi är även denna gång på Behandlingsenheten. Kontakt ordförande: anita@ftfhalland.se

www.ftfhalland.se

JÄMTLAND-HÄRJEDALENS FAMILJETERAPIFÖRENING JHFF

Hej! Några rader om JHFF:s verksamhet: JHFF har ett 70-tal medlemmar från Jämtlands och Västernorrlands län.

Vår målsättning är att anordna en större föreläsning varje år samt några mindre arrangemang. Aktiviteterna sker företrädesvis i Östersund där majoriteten av styrelsen finns. En styrelseledamot finns i Sundsvall och är med på styrelsemötena via högtalartelefon.

Under hösten anordnades medlemskvällar i Sundsvall och Östersund med återkoppling från det vetenskapliga symposiet i Göteborg. I Östersund anordnades även en öppen kvällsföreläsning med **Niklas Weitong om "Klientbaserad samtalsteknik"**. Den föreläsningen följs upp med en **inspirationskväll 14/2** för alla intresserade som vill pröva ORS/SRS skalorna.

20 mars har vi **Suzanne Levy** här för en introduktionsdag om ABFT, en samverkan med BUP i Jämtland samt Mittuniversitetet. Samma kväll har vi årsmöte där vi förutom själva årsmötet även lottar ut en deltagareavgift till årets familjeterapikongress. För att vara med i utlottningen ska man ha betalat sin medlemsavgift före 1/2, (ett bra sätt att få in medlemsavgiften!).

Vi har börjat knyta kontakter över kölen mot Trondheim och «Midt-Norsk kompetansenettverk for familjeterapi» där vi utbyter information om varandras aktiviteter och även kommer att delta i dem.

Marie Forneman ordförande

DALARNAS FAMILJETERAPIFÖRENING DFF

Styrelsen för DFF önskar dig god fortsättning på det nya året. Här får du information om vad som är på gång i föreningen. Vi fortsätter sprida kunskap från det familjeterapeutiska fältet, bl a via våra studiedagar. Studiedagarna är utformade så att de riktar sig till såväl den som arbetar med familjeterapi/behandling som till den som arbetar i andra yrken där mötet med en utsatt medmänniska står i fokus. Vårens studiedagar kommer att beröra ett gemensamt tema – hur vi som professionella hjälpare kan utvecklas i att hjälpa de människor vi möter. Och så blir det fest!!!

DFF firar 25 år

I mars är det 25 år sedan DFF bildades som förening. Vi kommer att fira det med en studiedag, gratis för alla medlemmar, samt en jubileumsträff med minnen, god mat och samvaro. I anslutning till detta hålls också föreningens årsmöte. Allt detta sker onsdagen den 13 mars. Boka in det i din kalender redan nu.

Festen hålls på Haganäs (mellan Borlänge och Falun, www.haganas.com). Studiedagen blir på samma ställe,

kl 13.00 – 16.00. Föreläsare är Johan Sundelin, som också var med och bildade föreningen för 25 år sedan.

Johan Sundelin, Familjeforum i Falun. Halv studiedag, 13 mars, kl 13 – 16.

Johan får själv presentera innehållet i föreläsningen:

”Vilka är egentligen de verksamma faktorerna i psykoterapi i allmänhet och familjeterapi i synnerhet?

Detta är en stor fråga som förtjänar uppmärksamhet.

Det finns två huvudperspektiv när man försöker besvara frågan. Båda spåren har stöd i forskning. Det ena perspektivet lyfter fram vikten av generella faktorer oavsett terapeutisk modell såsom terapeutens personliga skicklighet och förmåga att bygga en behandlingsallians med klienten medan det andra perspektivet lyfter fram strukturerade behandlingsprogram som utifrån evidence är utformade på litet olika sätt beroende på hur de bäst fungerar i behandling av olika problem i olika målgrupper av patienter.

Det är spännande att ta del av denna debatt via framstående företrädare för de olika perspektiven och se hur de söker stöd i forskningen, argumenterar för sitt perspektiv och kritiserar den andra sidan.

Det finns också skäl i detta sammanhang att belysa begreppet ”evidence” eftersom det är ett ofta använt ord för närvarande utan att man riktigt är tydlig med vad man menar när man använder det.

I denna debatt hamnar diskussionen om manualiserad familjeterapi. Kan det vara något för utvecklingen av kunskapsfältet eller lägger manualiseringen bara hämsko på utvecklingen av både terapeutisk effektivitet och terapeutens professionella utveckling? Jag har tittat in i fyra familjeterapeutiska manualer och tänker berätta vad som står i dessa och hur de är utformade.

Den halva studiedagen kommer att läggas upp så att jag presenterar fältet i en föreläsning (de två huvudperspektiven samt om manualiserad familjeterapi), för att sedan ge ett rejält utrymme till deltagarna att diskutera dessa viktiga frågeställningar med varandra.”

Mycket av det Johan talar om gäller familjeterapi, men har aktualitet även för andra former av förändringsarbete!

Elspeth McAdam, barn- och familjepsykiater vid National Health post i East Anglia, England. Hel studiedag, 14 maj

DFF har glädjen att kunna erbjuda en studiedag med Dr Elspeth McAdam från England. Elspeth är en mycket uppskat-

tad föreläsare och handledare i såväl Skandinavien som övriga världen. Hon använder lekfulla, fantasifulle och kreativa sätt att möta människor i svåra och utsatta livssituationer och har specialiserat sig på att ta sig an allvarliga och sammansatta problem. Elspeths föreläsningar har mycket att ge såväl psykoterapeuter som andra som arbetar med människor och förändring. Hon är känd som en ödmjuk, kunnig och engagerande föreläsare som talar på lättbegriplig engelska. Elspeth har signalerat att hon nu, i samband med sin pensionering, kommer att dra ner på sitt resande utomlands. Mer information om studiedagen kommer i ett utskick längre fram i vår. Boka gärna den här studiedagen i din almanacka redan nu.

Vi hoppas också kunna erbjuda på en eller två medlemskvällar under våren.

Inbjudningar. Håll ögonen öppna – det kommer utskick med inbjudningar i din brevlåda i början av februari.

Jörgen Gunnarson, ordförande

FAMILJETERAPIFÖRENINGEN I VÄSTERBOTTEN

består av 47 medlemmar från Norr-, Västerbotten och Västernorrlands län med en styrelse representerad från Skellefteå och Umeå. Den 18 februari hålls årsmöte i Umeå. Kvällen inleds med föreläsning av Advokat Lena Isaksson ”Familjersperspektiv i vårdnadstvister”. Förutom att vi bjuder på föreläsningen, bjuder vi på buffé före årsmötetsförhandlingarna. Vår nya styrelse kommer att återkomma vår hemsida och med medlemsutskick med aktiviteter 2013! Nya medlemmar hälsas varmt välkomna!

Åsa Kvarnbrink ordförande

ÅRETS FAMILJETERAPEUT/ER

Under det gångna året har frågan om årets familjeterapeut/-er diskuterats vid ett flertal tillfällen och också återförts till lokalföreningarna. Styrelsen har beslutat att förändra såväl innehåll som form för utmärkelserna enligt nedan:

Medlemmarna nominerar och styrelsen utser någon eller några som gjort något speciellt under året inom familjeterapiområdet.

Det kan vara ett projekt, en utvärdering, forskning, intressant bok- kort sagt allt som kan vara av intresse för familjeterapiområdet.

Utmärkelserna är förenade med ett diplom och uppmärksammas på Rikskongress och Nordisk kongress.

Våld i nära relationer – mot nya definitioner och förhållningsätt

Familjevåldsproblematiken har fått ökad uppmärksamhet under de senaste decennierna och diskussionen har blivit alltmer mångfacetterad. Förövares även som offer liksom det omvända – offer är ofta också förövare. När det gäller våld i hemmet kan kvinnor vara lika våldsbenägna som män. Som forskare, politiker eller kliniker måste vi ändra vårt tänkesätt vad gäller familjevåld. I denna artikel redovisar jag först olika definitioner av familjevåld. Sedan för jag en diskussion kring de olika synsätt som förekommer i debatten. Artikeln avslutas med olika idéer samt policyförslag.

DEFINITIONER

När definieras ett visst beteende i en familj som en våldshandling? Kring detta förs en ständig debatt i olika sammanhang och av olika intressenter. Våldshandlingar kan påverka alla familjerelationer. Våld i hemmet definieras ofta som partnervåld men det kan även riktas mot ett barn, ett syskon en åldring eller någon annan familjemedlem. Definiering startar med att man benämner ett problem. Vi pratar om fysiskt, sexuellt eller känslomässigt våld, misshandel, relationsvåld eller familjevåld. Alla dessa benämningar refererar till beteenden som inte är respektfulla eller kärleksfulla, som står i motsättning till det vi anser vara mänsklig värdighet, autonomi, integritet och trygghet i en relation.

Våldsdefinitionen representerar en social konstruktion som är kopplad till ett tidsmässigt-, socialt- och kulturellt sammanhang. Sålunda accepterades fysisk bestraffning av kvinnor och barn under första hälften av förra seklet och sågs inte som våldsbeteende. För närvarande är det många som inte talar om våld då en kvinna slår sin man. Inom forskningslitteraturen kan man hitta många olika definitioner. Ibland fokuserar definitionen på effekter: familjevåld innebär att skada någon, fysiskt, sexuellt eller känslomässigt. Andra definitioner fokuserar på maktskillnader: familjevåld utövas av en person med makt för att åstadkomma smärta eller fruktan med syfte att kontrollera och förtrycka samt att få sin vilja fram mot den andra personens önskan.

American Academy of Family Physicians (2002) definierar familjevåld som "avsiktlig terror eller misshandel av barn, vuxna eller åldringar av familjemedlemmar, livspartner eller vårdare för att få makt eller kontroll över offret". Problemet med denna definition är ordet avsiktlig. Är allt våldsamt beteende avsiktligt? Då en förälder är mycket ångerfull eller upprörd efter att ha tappat

kontrollen och slagit sitt barn, kan vi då hävda att det var en medveten misshandel? Då en kvinna attackerar sin man utifrån att hon är våldsamt frustrerad över hans avstånds-tagande beteende, kan hennes avsikt då vara att få kontakt med honom, inte att skada honom? Många hävdar att våldsbeteende kan förekomma utan att någon avser det då konflikter hamnar utom kontroll.

Debatten handlar också om svårighetsgrad, omfattning och intensitet i det beteende som skadar familjerelationer och individer för att man ska kalla det våldsutövning. Många av dem som fått stopp på fysiskt våld mot dem själva säger att de kan glömma slagen, men inte de förödmjukande orden eller att de fortsätter att ha mardrömmar om "den otäcka blicken". Ett enda svårt eskalerande raseriutbrott kan räcka för att allvarligt skada en nära relation.

En annan viktig fråga handlar om våld vid bestraffning av barn, uppfostringsvåld. Är detta misshandel eller är det acceptabelt då det används på ett medvetet och kontrollerat sätt för att uppfostra barn? Straus och Runyan (1997) har funnit att de flesta fall av fysisk misshandel mot barn inträffar då den vuxna tappar kontroll i uppfostrings-situationer. Uppfostringsvåld där föräldern tappar kontroll gör att barn riskerar skador, både fysiskt och psykiskt. Det är skälet till att det i de flesta europeiska länder är förbjudet i lag att använda någon form av våld mot barn. I USA har det funnits ett starkt motstånd mot att förbjuda våld i uppfostrings-syfte mot barn, både bland professionella och allmänhet. Ett av problemen är att även de mest våldsbenägna föräldrarna tror att deras "smisk" är ett svar på ett beteende hos barnet som behöver disciplineras (Banjet & Kazdin, 2003).

Det är sant att barns beteenden kan vara mycket frustrerande och att det kan vara svårt för föräldrar att vara lugna och kontrollerade och inte ta till fysisk bestraffning. Att det kan finnas förståelse för föräldrar i detta avseende ursäktar dock inte okontrollerat beteende. Den positiva konsekvensen av lagar som förbjuder uppfostringsvåld gör att vuxna inte kan gömma sig bakom pedagogiska argument. Den negativa aspekten är att vi kriminaliserar ett vanligt förekommande beteende. Vi hamnar mellan Scylla och Charybdis, och göra det klart att våld mot barn förorsakar mycket lidande och problem, såväl biologiskt som psykologiskt. Samtidigt måste man förstå och stödja föräldrar som har en stor och svår uppgift att uppfostra barn i en komplex tid.

Förutom att diskussionen om definitionen av våld är långt ifrån färdig så finns ingen konsensus om de orsaker och motiv

som leder till våldsbeteenden. En mängd olika orsaker förs fram i litteraturen. En teori är att våldet har sin grund i patriarkatet; män vill kontrollera och äga sin kvinna. En motsatt åsikt som finns idag är att kvinnor genom emancipationen har blivit så starka i familj och samhälle så att män upplever en existentiell kris och känner sig otillfredsställda och ej behövda (Groen, 2009). Andra hävdar att psykopatologi är den största orsaken (Dutton, 2006). Andra teorier som förs fram föreslår att sociala förhållanden som diskriminering, bristande resurser och dåliga bostäder leder till stor frustration och våldsamt beteende eller att en kultur som handlar om ära och skam utgör grunden till våld (Levinson, 1989).

Det blir därför viktigt att inte bara fokusera på den relationella effekt våld har på offret utan man behöver också sätta våldsbeteende i familjer i sitt sammanhang. För att kunna förstå familjevåld måste vi ta hänsyn till hela sammanhanget; kulturellt, socialt, könsskillnader, socialisering, maktskillnader, psykopatologi, fysisk sjukdom och andra stressfaktorer.

Det står därför klart att vi måste skilja mellan olika typer av våld i hemmet, utifrån analys av sammanhang och familjedynamik. Vi måste skilja på de två huvudtyperna av våldsamt beteende "intim terrorism" och "situationsvåld" och det bör få olika konsekvenser vad gäller juridiskt och terapeutiskt arbete.

TVÅ TYPER AV FAMILJEVÅLD

Det finns en typ av våld där en person önskar dominera och kontrollera andra. Johnson (2008) kallar denna typ av våld för "intim terrorism" där en person terroriserar den/de andra. Det är oftast män som är förövaren i detta fall. Kontrollbehov är den starkaste drivkraften bakom denna typ av beteende.

Det finns också en typ av våld som uppstår då konflikter eskalerar och kontrollför-lust blir en central aspekt av dynamiken. I detta så kallade "situationsvåld" (Johnson, 2008) finns det ingen signifikant skillnad mellan män och kvinnor vad gäller förekomst och graden av våldsamt beteende (Dutton, 2006; Straus, 2009).

FÖREKOMST AV FAMILJEVÅLD

Relaterat till diskussionen om definitioner och orsaker finns även olika åsikter om den statistik som finns i detta ämne. Det är frågan om ett så komplext och multidimensionellt problem så att ingen enskild forskning kan sägas ha fångat fenomenet. Ingen vet exakt omfattningen av förekomsten av familjevåld.

Det är inte heller frågan om ett nytt fenomen, det har antagligen funnits alltsedan mänsklighetens begynnelse. Tanken att vi ska kunna utrota familjevåld genom effektiv lagstiftning och behandling är illusorisk. Vi har emellertid börjat förstå att familjevåld är ett socialt problem som har stora konsekvenser för hälsa, ekonomi och socialt liv. Vi måste göra allt vi kan för att begränsa familjevåld, att minska problemet och de konsekvenser det medför.

Människor löper större risk att bli slagna, sparkade, förödmjukade, hotade, våldtagna, skadade eller dödade av familjemedlemmar i det egna hemmet än någon annan stans. Detta verka gälla över hela världen (Hamel & Nicholls, 2007). Det är svårt att acceptera bilden av familjen som den våldsammaste institutionen i samhället. Man vill hellre behålla bilden av familjen som det varma, intima, trygga och lugna boet, tillflykten i en hjärtlös värld.

Bevisen för att det inte finns könsskillnader gällande situationsvåld är överväldigande. Däremot kan man säga att när det gäller "intim terrorism" och sexuellt våld så är 80% av förövarna män.

NYA PERSPEKTIV

I slutet av förra seklet förde forskare och kliniker fram nya perspektiv till familjevåld då de visade att även kvinnor kan vara våldsamma och män offer. Tonåringar av båda könen kan utöva våld mot sina föräldrar och vuxna barn mot sina åldriga föräldrar. Bröder och systrar kan skada varandra. Våldet finns i lika stor omfattning hos samkönade par som hos heterosexuella. En bild framträder som visar att familjevåld är ett sort och komplext problem för alla människor.

Fast det finns starka bevis för att det inte förekommer några könsskillnader vad gäller familjevåld så hävdar företrädare för kvinnörelsen motsatsen. En viktig forskare på detta område (Strauss, 2010) föreslår att det är svårt att acceptera detta eftersom vid andra brott så är majoriteten förövare män. Dessutom är fruktan och skadorna för kvinnor allvarligare. Men många kvinnoföreträdare skulle behöva förändra sina trossystem kring män och kvinnor.

Det är inte bara i forskning som kvinnors våld blir tydligare. Det visar sig också i den kliniska praktiken. Det är ofta svårt att avgöra vem som är offer och förövare då man sitter i samtal kring eskalerande konflikter. Som tidigare sagts så är det både och. Det är därför nödvändigt att hålla par- och familjedynamiken i fokus för behandlingen.

Nya strategier och policies har införts i vissa europeiska länder. Då det förekommer misstankar om familjevåld inleder

man en riskbedömning, oftast av speciellt utbildade poliser eller socialarbetare. Riskbedömningen gör att man t ex i Österrike kan avlägsna förövaren från hemmet tio dagar eller mer. Under denna period ser man till att ge stöd och behandling till alla inblandade. Det positiva med detta är att barnen kan bo kvar hemma med en av vårdarna och att nätverket inte splittras. Ett problem har dock visat sig genom denna nya strategi och det är att det oftast är männen som får flytta hemifrån. Polis och andra professionella har alltmer insett att det inte är så lätt att avgöra vem som är offer och förövare. I Holland har man därför börjat ändra terminologin till "stannande partner" och "lämnande partner". Ett problem som uppstått med denna nya strategi är att man använder den alltför ofta. Många familjer splittras i onödan, vilket kan leda till nya konflikter och våld i nätverket.

ATT FÖRSTÅ DYNAMIKEN

Vi kan koppla eskalering till viss frustration i mänskliga relationer. Bakom mycket frustration ligger romantiska illusioner och parrelationer och familjeliv. Personer som har försumrats eller skadats under uppväxten kan ha förväntningar på att partnern och barnen ska kompensera detta lidande genom att älska dem för evigt. I den verkliga världen skapar detta mycket frustration (van Lawick, 2009).

Det som provocerar frustration är vanligen sådant som handlar om ojämlikhet, respektlöshet, försummelse, maktlöshet etc. Alla dessa triggas till våld förstärks av missbruk, stress av olika slag, relationsproblem och annat.

FRUSTRATION LEDER TILL ESKALERING

Varje eskalering startar med en källa till frustration, vilket leder till irritation. Då denna frustration ökar, går irritationen över i ilska och senare i raseri, tills man slutligen går över gränsen. Det finns flera uttryck för detta "gå för långt", "tappa greppet" osv.

Då stressnivån ökar når kroppen en alarmfas, nivån på blodtryck, hjärtslag, muskelspänning och stresshormoner ökar. Andningen ligger högt och är snabb och grund. Medveten reflektion försvaras och primitiva delar av hjärnan aktiveras. Här dominerar tre funktioner; att ta strid, fly eller steln till. I detta läge blir den andre din fiende, en fiende som man vill attackerera eller fly från eller någon som gör dig paralyserad av fruktan. I attackläget använder man ord eller fysiska handlingar. Lösningssinriktat beteende och reflektion är inte möjligt i detta sinnessillstånd. Höga stressnivåer för-

dummar människor och får dem att skada varandra.

Denna process startar ofta genom att en individ vill övertyga en annan om att ha rätt. Man lyssnar inte utan försöka övertyga den andre. Invändningar ses som avvisanden. Allt handlar om attack och försvar. Då ingen segrar börjar man använda allt mer metoder för att övertyga den andre; höjd röst, dra in andra personer, hot etc. Kommunikationen blir alltmer "svart-vit", "allt eller inget", "alltid eller aldrig". Den andre blir en karikatyr utan nyanser, en fiende. Eftersom ingen lyssnar ordentligt känner ingen sig bekräftad. Båda parterna anser att den andre inte vill lyssna.

Då man lugnar ner sig känns det ofta obegripligt att man skulle kunna eller vilja skada den andre. Familjemedlemmar skäms ofta efter ett utbrott och man kan känna sig deprimerad eller t.o.m självmordsbenägen. Det är bara då organismen lugnat sig som samtal, reflektion och försoning blir möjlig igen.

Eskalering kan ha samband med destruktiva mönster som intensifierar eskaleringarna. Man trycker på varandras ömma punkter. De destruktiva mönster som hör till detta har två grundformer; attack och försvar eller attack och attack. Oftast förekommer en blandning av dessa (Johnson, 2004). Att känna igen dessa mönster och den smärta som finns i detta kan göra att det blir möjligt att bryta mönster och skapa lugn. Ansvaret faller förstås olika när det handlar om vuxna och barn.

De-eskalering kräver lyssnande och uppriktiga försök att försöka förstå de underliggande känslorna och motiven hos den andre. Det skapar positiva känslor hos den andre, men det betyder inte att man måste hålla med varandra. Resultatet kan bli att "vi är överens om att vi inte är överens". På så vis blir den andre en person som man kan tycka olika eller lika som, snarare än en fiende som vill dominera eller tvinga den andre på något sätt.

BEHANDLING

Att skapa säkerhet för alla familjemedlemmar är det viktigaste målet i alla behandlingsmodeller. Olika behandlingar startade under förra seklet med fokus på misshandlade kvinnor. Genom skyddsboenden och kvinnogrupper arbetade man med att medvetandegöra och stärka misshandlade kvinnor så att de skulle kunna se till sin egen och sina barns säkerhet bättre.

Senare startade även verksamheter för manliga förövare, där man ofta utgick från tanken att män slår kvinnor för att de tycker att de har rätt att göra i avsikt att kontrollera dem. Dessa män behövde uppfostras och

socialiseras på nytt för acceptera att kvinnor är lika mycket värda och att välja en annan maktbalans i kärleksrelationer. En del män blir hjälpta genom programmen men återfallsprocenten verkar vara så höga att vi inte kan säga att de har varit en framgångsrik metod för att minska familjevåld (Babcock, 2004). En förklaring kan vara att dessa behandlingsprogram ofta utgår från en ensidig förklaringsmodell om patriarkatet. Man tar inte hänsyn till dynamiken i parrelationen, det sociala sammanhanget, familjedynamiken och eventuell psykopatologi.

Vi måste hela tiden skilja mellan olika dynamik vad gäller familjevåld. När det gäller personer (mest män) som vill ha kontroll över andra familjemedlemmar kan beteendet ofta förklaras genom ett patriarkaliskt trossystem vilket är många fundamentalistgrupper utgångspunkt. Men det kan också förklaras genom psykopatologi, personliga problem och anti-socialt beteende. Det betyder i sin tur att vi måste räkna med kvinnliga förövare också. En noggrann bedömning blir därför nödvändig för att man ska kunna ge olika behandlingsprogram till olika grupper av individer.

Då män (och några få kvinnor) återfaller i kriminellt och våldsamt beteende brukar även ett anti-socialt beteende förekomma. Dessa förövare tas bäst om hand inom rättspsykiatri. De behöver träna på att kontrollera sig själva och se andra människor som jämlikar. Professionella söker fortfarande efter bra behandlingsmetoder för denna grupp

De finns också program som är gruppbaserade eller som bygger på individualpsykoterapi och som utgår från anknytningsteori. Man kan få kvinnor (och några män) att se sina begränsningar, att bli mer närvarande i familjerelationer och att ta ansvar för sin egen och utsatta familjemedlemmars säkerhet. Ofta måste man kombinera detta med missbruksbehandling.

Dessa program är delvis framgångsrika men den höga andelen återfall är problematisk. Det beror på att offer och förövare hänvisas till samma program och att man inte gör en klar skillnad mellan "intima terrorister" och dem som ägnar sig åt situationsvåld. När det handlar om situationsvåld kan de mönster som leder till eskalering bli tydliga genom par- och familjeterapi. Man kan beskriva och förklara eskalationsprocessen och tillsammans diskutera strategier för att få stopp på denna process. Det är avgörande att kunna lugna sig själv och andra.

Terapeuter har en grannlaga roll här genom att försöka förstå alla familjemedlemmar. Man kan göra det genom att ställa öppna frågor och låta familjemedlemmarna göra sina egna berättelser om frustrationer,

om goda avsikter och om smärta och sorg. Terapeuten kan genom sina frågor och genom att lyssna till olika röster även hjälpa familjemedlemmar att lyssna på varandra igen. Detta kan vara den mest effektiva interventionen. De kan göras vid individual-, par- och familjeterapi liksom vid gruppbehandling. Att se dig själv genom någon annans ögon är ett användbart terapeutiskt verktyg vid gruppbehandling.

KONSEKVENSER

Utifrån dessa nya tankar och kunskaper om den dynamik som förekommer då våld tar olika uttryck i familjers liv vill jag föreslå följande:

Våld i familjer är en kriminell handling och därför syftar lagstiftningen till att sätta ramar för vad som är acceptabelt beteende. Tvångsbehandling kan vara en alldeles nödvändig del av en dom.

En utredning behövs för att avgöra den mest adekvata insatsen. I fall med en kontrollerande partner och ett anti-socialt beteende bör behandlingen av förövaren ske i ett rättspsykiatriskt sammanhang och stöd ges till partnern och familjen. Om paret vill fortsätta leva tillsammans måste man vara mycket uppmärksam på framtida säkerhet. Barn som bevittnar våld mellan föräldrar och andra vårdare lider psykologisk skada. Därför är full uppmärksamhet och stöd till barnets behov ett måste.

Socialtjänsten behövs ofta för att hjälpa till med ekonomiska svårigheter, bostäder och andra frågor som hör till vardagslivet.

Den aktuella lagstiftningen i Holland gällande våld i hemmet gör det nödvändigt med skyddsbedömningar. Därför kan man inte förvänta sig att bara polisen själva ska ingripa vid sådana situationer. Välutbildade professionella som inte är rädda för våld och som kan bedöma våldsdynamiken utifrån ett systemiskt perspektiv kan göra en outhärlig insats. De kan tillsammans med familjemedlemmarna bedöma vilka insatser som är lämpligast i varje enskilt fall. En öppen dialog kring ett möjligt förbud att vistas hemma kan underlättas; huruvida det vore bra, vem som bör lämna hemmet under tio dagar, vilken hjälp som behövs under tiden och hur man kan organisera en säkerhetsplan på kort och lång sikt.

För att på ett effektivt sätt ska kunna få stopp på eller minska familjevåld behövs ett professionellt nätverk. Nätverksmöten med professionella och ibland med det privata nätverket där man diskuterar och tar beslut om möjliga insatser gör dessa mer effektiva och minskar ofta antalet inblandade professionella. Ibland är tio eller fler professionella engagerade i att hjälpa samma familj och det skapar ofta nya problem. Polariserande

konflikter mellan ett par kan till exempel ge upphov till parallellprocesser mellan professionella. Man tar parti för olika parter och bekämpar varandra. Vi professionella måste inse att det inte finns någon enkel sanning och att vi måste samarbeta för att kunna vara till hjälp.

SLUTSATSER

Det är nödvändigt att sätta familjevåld i ett sammanhang för att kunna komma bort från ett förenklat förövare-offer perspektiv. Den komplexa problematiken vid familjevåld kräver att man gör noggranna och kompetenta bedömningar från början som tar hänsyn till analyser av dynamiken i par- och familjerelationerna och i kontexten. För att kunna arbeta utifrån dessa bedömningar måste insatserna från polis, socialtjänst och psykiatri ske i ett teamsamarbete.

Justine Van Lawick, klinisk psykolog och familjeterapeut
Översättning: Bengt Weine, februari 2013
Justine Van Lawicks nya bok "Violence in couples and families - A relational perspective" planeras publiceras på svenska under 2013.

- Referenser
- American Academy of FamilyPhysicians (2002) <http://www.aafp.org/online/en/home/policy/policies/f/familyandintimatepartner-violenceandabuse.html>
- Babcock, J. C., Green, C. E., & Robie, C. (2004). Does batterers' treatment work? A meta-analytic review of domestic violence treatment. *Clinical Psychology Review, 23*(8), 1023–1053.
- Benjet, C., & Kazdin, A.E. (2003). Spanking children: The controversies, findings, and new directions. *Clinical Psychology Review, 23*, 197-224.
- Dutton, D.G. (2006). *Rethinking Domestic Violence*. Vancouver: UBCPress
- Groen, M. & M.J. van Lawick (2009). *Intimate warfare, regarding the fragility of family relations*. London: Karnac
- Hamel, J. & Nicholls, T.L. Ed. (2007). *Family Interventions in Domestic Violence. A handbook of gender inclusive theory and treatment*. New York: Springer Publishing Company.
- Johnson, S. (2004). *The practice of emotionally focused couple therapy*. New York: Brunner Routledge
- Levinson, D. (1989). *Family violence in cross-cultural perspective*. Newbury Park: Sage
- Omer, H. (2003). *Non-Violent Resistance A New Approach to Violent and Self-Destructive Children*. Cambridge University Press
- Straus, M.A. (2009). *Current controversies and prevalence concerning female offenders of intimate partner violence why the overwhelming evidence on partner physical violence by women has not been perceived and is often denied*. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma, 18*:1–19.
- Straus, M.A. (2005). *Women's violence toward men is a serious social problem*. In D. R. Loseke, R. J. Gelles & M. M. Cavanaugh (Eds.), *Current controversies on family violence* (2nd ed., pp. 55–77). Newbury Park, CA: Sage Publications

B-FÖRENINGSBREV

www.sfft.se

RETURADRESS:

SFT
c/o Anita Blom af Ekenstam
Ringvägen 47b
181 51 Lidingö

KALENDARIUM

13 MARS

DALARNAS FAMILJETERAPIFÖRENING 25 ÅR
FÖRELÄSNING MED JOHAN SUNDELIN, 13-16
”VILKA ÄR EGENTLIGEN DE VERKSAMMA
FAKTORERNA I PSYKOTERAPI I ALLMÄNHET OCH
FAMILJETERAPI I SYNNERHET?”

ÅRSMÖTE

JUBILEUMSMIDDAG FÖR ALLA MEDLEMMAR
JORGEN.GUNNARSON@LUDVIKA.SE

13 MARS

INTERAKTIVT LEDARSKAP UPPFÖLJNINGSDAG
MED JOCELYNE KORMAN OCH AVIVA SUSKIN-
HOLMQUIST WWW.SIKT.NU

14 MARS

FAMILJ OCH MIGRATION – FORSKNING OCH
ERFARENHETER
TRANSKULTURELLT CENTRUM
WWW.SLSO.SLL.SE/TC STOCKHOLM

15 MARS

ISPS-SE ÅRSMÖTE
FAMILJENS BETYDELSE FÖR ÅTERHÄMTNING
FRÅN PSYKOS WWW.ISPS.ORG STOCKHOLM

20 MARS

ABFT INTRODUKTIONSDAG MED SUZANNE
LEVY. ARRANGERAS AV JHFF
CAMPUS ÖSTERSUND
MARIE.FORNEMAN@JLL.SE

22 MARS

ATT ARBETA MED FAMILJEVÅLD UTIFRÅN ETT
RELATIONELLT PERSPEKTIV MED JUSTINE VAN
LAWICK FRÅN HOLLAND
MARELDS NÄTVERK GORELFRED@HOTMAIL.
COM STOCKHOLM

9 APRIL

BEN FURMAN, JAG KAN! LÖSNINGSINRIKTAD
PEDAGOGIK I FÖRSKOLA OCH SKOLA. I
SAMARBETE MED SOLHAGAGRUPPEN
WWW.MEDALGON.SE JÖNKÖPING

10 APRIL

BEN FURMAN, JAG KAN! LÖSNINGSINRIKTAD
PEDAGOGIK I FÖRSKOLA OCH SKOLA.
I SAMARBETE MED SOLHAGAGRUPPEN
WWW.MEDALGON.SE GÖTEBORG

11 APRIL

BEN FURMAN, JAG KAN! LÖSNINGSINRIKTAD
PEDAGOGIK I FÖRSKOLA OCH SKOLA.
I SAMARBETE MED SOLHAGAGRUPPEN
WWW.MEDALGON.SE KALMAR

25-27 APRIL

NÄRVARO OCH DELAKTIGHET
ARGUMENT FÖR DET HUMANISTISKA OCH
HÅLLBARA ARBETET DÅR MÄNNISKOR. MÖTER
ANDRA MÄNNISKOR. INTERNATIONELL
KONFERENS MED:
BRUCE WAMPOLD, GLENDA FREDMAN,
LASSE BERG, ROBERT WHITAKER, SUZANNE
OSTEN, ADELA GARCIA, DANIEL MACKLER,
JACQUI DILLON, JOHN HOLMBERG, LETICIA
RODRIGUEZ, CARINA HÅKANSSON
WWW.FAMILJEVARDSSTIFTELSEN.SE
GÖTEBORG

26-27 APRIL

LIFESPAN INTEGRATION, ADVANCED
WORKSHOP MED PEGGY PACE
WWW.LIFESPANINTEGRATION.SE
STOCKHOLM

7-8 MAJ

PETER SZABO – BRIEF COACHING FOR LAST
SOLUTIONS
WWW.SIKT.NU MALMÖ

14 MAJ

APPRECIATING AND DREAMING THE
FUTURE: WHERE PSYCHOBIOLOGY MEETS
PSYCHOTHERAPY.
FÖRELÄSNING MED ELSPETH McADAM
DALARNAS FAMILJETERAPIFÖRENING.
JORGEN.GUNNARSON@LUDVIKA.SE
FALUN

14-15 MAJ

THE FIRST EUROPEAN CONGRESS ON
FUNCTIONAL FAMILY THERAPY FFT, JAMES
ALEXANDER, MICHAEL S. ROBBINS
WWW.FFT-SVERIGE.SE
UPPSALA

6-8 JUNI

THE NEWEST DIALOGICAL IDEAS AND
PRACTICES IN COLLABORATION WITH FAMILIES
AND SOCIAL NETWORKS, PETER ROBER,
JAAKKO SEIKKULA AND JOHN SHOTTER
WWW.DIALOGIC.FI AULANKO, FINLAND

30 SEPTEMBER-1 OKTOBER

KORTTIDSTERAPI MED PAR, ELLIOT CONNIE
FRÅN USA
WWW.SIKT.NU MALMÖ

7-8 OKTOBER

”LÖSNINGSINRIKTAT ARBETE MED BARN/
UNGA OCH FÖRÄLDRAR” UTIFRÅN JAG KAN
METODEN MED BEN FURMAN
WWW.RETEAMING.NU STOCKHOLM

17-18 OKTOBER

FAMILJETERAPI SOM ETT KALEIDOSKOP -
SFFT:S RIKSKONGRESS OCH ÅRSMÖTE
WWW.SFFT.SE YSTAD

4-5-6 NOVEMBER

SCOTT D MILLER
WWW.DANDERYDSTEAMET.SE
STOCKHOLM

21-22 NOVEMBER

SMALL ACTS OF LIVING: VIOLENCE –
RESISTANCE AND POWER OF LANGUAGE,
ALLAN WADE FRÅN KANADA. WWW.SIKT.NU
MALMÖ

ANNONSERA I SFT – SVENSK FAMILJETERAPI. HELSIDA 4 000 KR, HALVSIDA 3 000 KR

KVARTSSIDA 2 000 KR PLATSANNONS KVARTSSIDA 4 000 KR.

NÄSTA NUMMER KOMMER UT I BÖRJAN AV JUNI. MANUSSTOPP 15/5

KONTAKTA REDAKTIONEN SFTRED@TELIA.COM